

#4 25

FOLKEHØGSKOLEN

TAKKER AV:
ØYVIND KRABBERØD
side 4

FOLKEHØGSKOLE
PÅ NRK
side 28

STIPENDSAKEN
OG STATSBUJSJETTET
side 50

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør: **Sonja Evang**
sonja@folkehøgskole.no
mob. 913 12 500

Send ros og ris til:
sonja@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:
Astrid Moen, Dorte Birch, Angelina K. Christiansen
og **Espen Bråten Kristoffersen**

Kommer ut med 4 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: 5.febr., 5.mai, 20. aug. og
5. november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **U Oslo (uoslo.no)**
Forsidefoto: **Stig Norderhaug / U Oslo**
Trykk: **United Press**
Papir: 200/100g Silk

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Brugata 19, 0186 Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Angelina K. Christiansen
angelina@folkehøgskole.no
tlf: 959 60 115

Leder:
Astrid E. Moen
Kvamshaugen 46A, 7670 Inderøy
astrid.moen@folkehøgskole.no
tlf: 90110254

Nestleder:
Ronnie MAG Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:
Frida Isungset
Sogndal folkehøgskole

Styremedlem:
Mariann Aaland
Buskerud folkehøgskole

Styremedlem:
Jonatan Rask
Nordiska folkhögskolan

1. varamedlem:
Inger Olin Oppedal
Fana folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Brugata 19, 0186 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

INNHold

03 *Leder Sonja Evang*

04 *Portrettet:
Øyvind Krabberød*

08 *Stor ståhei på Trøndermøtet*

10 *Øyvind Brandt
om Hartmut Rosa*

13 *Foto: Mer enn ord*

14 *På Sund tar elevene
med læreren på tur*

16 *Tori Snerte lærer ungdommen
å synge*

18 *Hvorfor folkeleg opplysning?*

20 *FilosoFinn om dannelse*

21 *Idé- og prinsippprogrammet*

24 *Nansenskolen 30 år*

25 *Matnyttig tillitsvalgskonferanse*

26 *Ny lov*

28 *Folktales på Nrk*

30 *Bøker: Kampen om kunsten og
Det viktige, det egentlige og
meningen med det hele*

32 *Kunst: Jan Hakon Erichsen*

34 *Minneord*

35 *På hjertet*

36 *Kokkens glansnummer:
Asiatisk suppe og sjokoladepudding*

38 *Skolesluttundersøkelsen*

39 *AI-test for linjevalg*

40 *Kjetils kurs og Skråblikk fra Sverige*

41 *MaxPower*

42 *Analyse om ungdomstrender*

44 *Astrid Moen om stipendet,
politikere og omdømme*

45 *Angelina Christiansen om det
psykososiale arbeidsmiljøet*

46 *FHF-sidene*

48 *Turen går til København*

50 *Anne Tingelstad Wøien: Krevende
forslag til statsbudsjett*

52 *Diktstafetten: Gøril Fauske*

Fagpressen

F

LEDER:

DET SOM VIRKELIG TELLER, KAN IKKE TELLES

Slik lød Ronnie MAG Larsens første ord i kjølvannet av regjeringens forslag om det alvorlige kuttet i stipendandelen til framtidige folkehøgskoleelever. I innlegget på Facebook uttrykte læreren på Buskerud Folkehøgskole i likhet med mange, frykt for at resultatet av regjeringens forslag kunne bli at færre ungdommer tør, eller får mulighet, til å gå på folkehøgskole. Regjeringens forslag skapte storm i sosiale medier - og ansatte og elever i folkehøgskolene har mobilisert voldsomt. Godt over 35.000 har signert underskriftskampanjen på nett.

Hva er det folkehøgskolen bidrar med som skaper et så vanvittig engasjement? Som ny redaktør av Folkehøgskolemagasinet stilte jeg meg selv dette spørsmålet. Hva er det som gjør denne skoleformen så unik og viktig?

Min forgjenger, Øyvind Krabberød, som er portrettert i dette nummeret, hadde allerede snakket til meg på inn og utpust om den dyrebare tiden som finnes i folkehøgskolen. Generalsekretær Angelina Christiansen fulgte opp med beskrivelsen av å befinne seg i åndens skapertime, å være i den alderen som folkehøgskole-

elevene er i - og hvor viktig det er å bli utfordret på hvem man er i denne perioden av livet, og bli trygg på sin egen identitet.

Så fikk jeg se FOLKTALES på Informasjonskonferansen - filmen som skal vises på NRK i desember, hvor den Oscar-nominerte regiduen Rachel Grady og Heidi Ewing skildrer selve hjertet av folkehøgskolen i Norge. Det ble rett og slett vanskelig å holde tårene tilbake. Det er et åpenhertig menneskelig drama - og et rørende portrett av et skoleår som endrer alt. Vi følger tre elever gjennom et år med hundekjøring, livsmestring og nye skjellsettende opplevelser: Det er Bjørn Tore som har vanskeligheter med å få seg venner, nederlandske Romain, som sliter med sterk sosial angst - og Hege, som ikke ennå er ferdig med å sørge over tapet av sin far.

Alle de tre opplever å bli rykket ut av komfortsonen sin - og de vokser med utfordringene de stilles overfor. De går gjennom store og livsendrende opplevelser. De får lærdom og vennskap som de vil bære med seg resten av livet. Gjennom praktfullt foto og en emosjonelt gripende

fortelling, forstår vi essensen av ungdommens lengsel og søken etter identitet i en stadig mer kaotisk verden.

Og det bringer meg tilbake til MAG Larsens innlegg, læreren som var folkehøgskoleelev i 1995/96. Som der traff henne han senere giftet seg med. Som fant yrkesveien sin. Som på folkehøgskolen fant seg selv.

Noen mener de har rett til å måle verdi, skriver MAG Larsen. De sier at visse studier ikke lønner seg, at kultur og skapende fag ikke gir avkastning, at vi må satse på det som teller i kroner og øre. Så fortsetter han: Hvis det er ulønnsomt å backe mennesker som tør å stå, tør å snakke, som faktisk tør å leve - vel, da håper jeg vi aldri går med overskudd.

For det som virkelig teller, kan ikke telles.

Jeg kunne ikke vært mer enig.

Sonja Evang

Magasinet Folkehøgskolen kommer ut med fire årlige utgaver. Det legges også stadig ut aktuelt stoff på www.frilyntfolkehogskole.no

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, spille og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehogskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet.

Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Magasinet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

Øyvind Krabberød ble redaktør for Folkehøgskole-magasinet i 2009. Han har fylt magasinet med både lett og tungt innhold; ideologisk stoff- det har vært rom for pedagogikk, filosofi og kunst. Ambisjonen har vært å skape et kulturtidsskrift, med interesse også utenfor folkehøgskolen. Ha litt større himmel over det vi holder på med.

ØYVIND KRABBERØD

SER SEG TILBAKE

I 1978 begynte den 19 år gamle Øyvind Krabberød på folkehøgskolen Øytun i Alta – fullstendig intetanende om at nettopp folkehøgskolelivet skulle bli hans bane her i livet.

Av Sonja Evang, foto: Stig Norderhaug / U Oslo

Den nylig avgåtte redaktøren av Folkehøgskole-magasinet var nettopp ferdig på videregående, da han med et brennende politisk engasjement, suste inn på naturvernlinja på Øytun.

– Det var det året da det smalt i Altasaken. Jeg gikk fullstendig opp i det. Idealistisk og på alle andre måter passet miljøet meg som hånd i hanske, mimrer Øyvind, der han sitter overfor meg tyggende på en baguette med blåmuggost.

Livsnyter, mat-mann, idealist og kunstekspert, sier dem som kjenner ham.

– Du slår meg ikke som en type som ligger så mye på sofaen?

– Ikke? Fint, da har jeg lurt deg, for egentlig er jeg nok ganske lat. Jeg har gitt klar beskjed til PTén min: Jeg er grunnleggende lat, sier jeg – jeg elsker å spise ost og drikke vin. Så roter vi oss gjerne inn i en lang ostesamtale. Han er fra Spania, skjønner du...

Øyvind tar en liten kunstpause før han sier:

– Men jeg har løpt halvmaraton en gang i tiden; det skal jeg ha.

HIPPIE-KRISTEN

Den avtroppende redaktøren ble født i 1959 – og kommer opprinnelig fra en småborgerlig bakgrunn i Stavern, nærmere bestemt Brunlanes. Men det tok ikke lang tid før den unge Krabberød gjorde opprør mot miljøet han kom fra.

– Jeg har så lenge jeg kan huske hatt sympatier på venstresiden; og det kommer ikke fra foreldrene mine, for å si det sånn. Jeg er prestesønn, men beveget meg videre til en bevegelse som kalte seg Guds fred – så jeg var vel det man kan kalle en hippie-kristen. Men dette med Gudstroen har falmet sakte men sikkert ettersom jeg er blitt eldre. Jeg har fortsatt dyp respekt for religion og ser verdiene i det, samtidig som det på mange måter fremstår som mer og mer absurd for meg personlig.

Øyvind kjenner seg igjen i filosofen Alain de Botton, som det ble skrevet om i forrige nummer av Folkehøgskolemagasinet.

– Han er filosof og ateist – noe ikke jeg kan si at jeg er, men jeg deler hans syn på dette med at sekulære mennesker kan lære mye av religionens tradisjoner; kanskje særlig når det kommer til ritualer, fellesskap og symboler. Også folkehøgskolen står jo i

dette spennet: Vi er ikke en kirke, men vi har morgensamlinger, ritualer og felles markeringer. Og der de kristne folkehøgskolene gir rom for ritualer forankret i tro, slipper vi på den frilynte siden ritualer til fordi vi mener mennesker trenger dem. Så jeg har tro på å ta ut og lære av det beste av det religion kan by på: Fellesskapet, måltidene og nærværet. Og ikke minst ha et hjerte for folk som har det vanskelig.

DU SKAL ELSKE DET DU GJØR

Øyvinds karriere som lærer begynte i 1988.

– Min daværende kone og jeg fikk begge lærerjobb ved en folkehøgskole i Nord-Norge – så vi flyttet dit mens hun var gravid med det som viste seg å være tvillinger. Jeg jobbet på Soltun i mange år, hadde en egen miljø-linje der, før jeg hoppet av og jobbet en kort periode som journalist i A-pressen.

Så kom Øyvind tilbake til folkehøgskolen på medielinje og deretter kunstlinje.

Senere ble han engasjert i forbundet.

– Jeg ble valgt inn to år som vara på landsmøtet i 1995 – så fulgte åtte år i styret og flere år som nestleder.

Frivilligheten som finnes i folkehøgskolen, har alltid tiltalt den avtroppende redaktøren.

– Ja, den er helt fantastisk. Du skal elske det du gjør, skrev Gundtvig: «Den mand har aldrig levet, Som klog paa det er blevet, Han først ei havde kjær».

– Jeg har alltid satt stor pris på arbeidet i folkehøgskolen. Og en av de største verdiene er tid; vi jager ikke etter karakterer eller trer pensum nedover hodene på folk. Man kan undervise Spinoza hele året for den saks skyld – om det er det elevene ønsker. Det er nettopp den typen frihet jeg har jobbet for hele veien – og som jeg mener man burde strekke seg langt for å bevare. Det er ikke sånn å forstå at jeg mener at det blir god folkehøgskole av å bare sitte rundt et bål heller, men vi må tørre å snakke høyt om dannelses-aspektet.

– Så hva er dannelse for deg?

– Først og fremst å være et oppmerksomt menneske. Å leve med innlevelse, refleksjon og kritisk tenkning. Jeg kan si det med Bertil Haarder: «Dannelse er når øyet lærer å «se» hva det ikke kunne se, og når øret lærer å høre det som det før ikke kunne høre».

– Dannelse er det når den enkelte ser seg selv som en del av noe større. Og det som er så fantastisk i folkehøgskolen – er at vi faktisk har tid til å jobbe med nettopp dette.

KUNST TIL FOLKET

Øyvind ble atten år i nord før han vendte tilbake til Østlandet igjen.

– Du har bodd i et kollektiv for rusmisbrukere og drevet med økologisk landbruk?

– Jeg har gjort mye forskjellig. Som jeg nevnte jobbet jeg i A-pressen som journalist i en periode, jeg har bodd med familien i Danmark, studert pedagogikk og kunsthistorie.

– Denne interessen din for kunst og kultur, den har vokst på seg?

– Ja, kanskje er det et substitutt for religion, jeg vet ikke. Men kunsten fyller helt klart et rom i meg. Det er som en slags katedral over livet. Kunst er unik på den måten at den kan bidra med refleksjon og inspirasjon, kan kommentere samfunnsutviklingen – og spille på følelser. Jeg har aldri studert noe så fint som kunsthistorie. Jeg var faktisk nær ved å begynne på hovedfaget.

Isteden tok Øyvind med seg kunsten til arbeidsplassen.

– Kunst på arbeidsplassen er noe jeg brenner for. Det at man kan abonnere på kunst, sørge for å få kunsten ut til folket. Jeg satt mange år i styret for Kunst på Arbeidsplassen (KPA). Det er Astrid Fuhr som har overtatt den jobben etter meg. Hun vil sørge for at kunsten på kontoret med jevne mellomrom skiftes ut.

LIVSBEJAENDE

Når vi spør hva han kommer til å savne mest med jobben kommer svaret fort.

– Menneskene. Det har vært et utrolig privilegium å være en del av denne kulturen, alle de fruktbare samtalerne – og ikke minst ideologien som folkehøgskolen representerer. Og friheten!

Men jeg er som sagt bekymret for det pedagogiske ankeret, dybden; vi må vokte og beskytte den. Om det bare handler om rekruttering av elever blir det fort platt og mindre meningsfullt. Uten dannelses-oppdraget forvitrer selve grunnen til å eksistere.

I folkehøgskolen har Øyvind dyrket vennskap som han vil ta med seg videre.

– Du slår meg som en fyr det er lett å bli fortrolig med?

– Jeg har folk jeg betror meg til – og som betror seg til meg. Folk jeg liker å sitte på dypt vann med, for å si det sånn – og som jeg gjerne tar en telefon til for å høre hvordan det står til med. Det kommer jeg til å fortsette med.

– Og du vil også fortsette å danse?

– Helt klart.

– Er du litt rampete?

– Om det å danse til klokken fem om morgenen på landsmøtet er å være rampete, ja – så er jeg nok det. Jeg har glede av sånt – det er noe livsbejaende over det. Men jeg må også ha alenetid, det kan bli for mye sosialt. Jeg trives godt i eget selskap også.

– Hva gjør du da?

Leser, maler og tar bilder... jobber i kunstforeningen.

– Det er også noe du kommer du til å gjøre mer av fremover?

– Ja, kunstforeningen har jeg stor glede av. Ikke minst er det viktig å støtte opp om frivillig arbeid.

OPPRØR

Og Øyvind Krabberød blir i Moss.

– Her kan du dø – sa Einar Opsvik første gang han var på besøk i det gamle huset jeg kjøpte sist sommer.

– Hvorfor sa han det?

– Han syns vel det var fint her da – og så mulighetene for å leve på en flate, humrer Øyvind.

– Du er fra Vestfold, men endte opp i Moss...

– Det er for glatt for meg i Vestfold, vet du. Der tar folk seg sommerjobb bare for å kunne ha en BMW i oppkjørselen. Neida, jeg skal ikke være flåsete, men det er mer rølpete her i Moss og Østfold, halvparten av alle melkebruk drives økologisk, og det bor mange kunstnere og forfattere her. Det appellerer til bohemer i meg. En gang i tiden skulle jeg ikke ha familie; jeg ville ikke engang ha barn. Tenk det. Vi var så radikale at vi ikke ville ta utdanning engang. Vi ville ikke ha lån – og gjorde opprør mot det å studere. Det er nok noe av grunnen til at jeg utdannet meg sent i livet.

Øyvind fikk til slutt både barn og utdanning, men beholdt motstanden i seg.

– Jeg er glad i nye måter å se ting på. Blir det for stalinistisk hopper jeg av. Til og med miljøbevegelsen har hatt slik effekt på meg; det ble for trangt og moralistisk. Det blir rett og slett for vanskelig å få puste om alt man går rundt og tenker på dag og natt er at jorda går til helvete. Jeg identifiserer meg nok ofte som en antagonist; jeg liker ikke gå for mye i takt. Om alle strør om seg med støtteerklæringer til Charlie Hebdo, er det garantert at jeg ikke gjør det. Om «alle» gjør det – gjør ikke Øyvind Krabberød det.

PLANEN

Men det er ikke så mye han angrer på her i livet.

– Jeg var jo på vei til å bli bonde; vi holdt på å kjøpe gård på Nordvestlandet. Strandlinje på Nord-Møre. Hadde det blitt realisert ville nok livet mitt ha sett ganske annerledes ut.

– Er du en rastløs sjel?

– Jeg vil ikke si det, men jeg liker å reise. Jeg har reist en del i Europa, holdt kurs i Nord-Italia og Barcelona. Vært i Afrika, Georgia, Ukraina under revolusjonen, i Tunisia og i Mali.

Men jeg skulle gjerne ha snakket enda bedre fransk. Det er mulig jeg drar til Frankrike og tar opp fransken. Franskmenn er jo passelig arrogante, men de har en kultur som er fascinerende.

Nylig var jeg også på en gruppetur til Amalfi – jeg liker jo egentlig ikke å gå i takt, men det var allright. Ibsen bodde der da han skrev «Et Dukkehjem» i 1879. Jeg forstår dette behovet kunstnerne hadde for å reise, rense tankene – skrive og tenke.

– Det er vel kort sagt det som er planen min også. Lese alt fra romaner til sakprosa, og naturbøker om arts mangfold. Bruke øynene, være bestefar – gjøre ting som skjerper sansene.

Øyvind ser lystig på meg gjennom brilleglassene.

– Ja, det er nok planen.

Det er viktig å finne et språk for nytten av folkehøgskolen - ut over det faglige, sier Øyvind Krabberød om folkehøgskolens fremtid.

STOR STÅHEI PÅ TRØNDERMØTET

Sonja Evang på Trøndermøtet

Nordmøre Folkehøgskule gikk helt til topps i den beryktede kampen om Den Gyldne sko på årets Trøndermøte.

Det var Sund folkehøgskole på Inderøy som sto for arrangementet, som ble avholdt mellom 6. - 8. oktober.

Temaet var «Hvordan møte generasjon Z» - og tematikken ble heftig diskutert gjennom panel- og gruppesamtaler.

Men det sto også andre ting på programmet. Blant annet snakket Anne Tingelstad Wøien om forskrift til ny lov om folkehøgskoler, Ruth Marie Donovan holdt et innlegg om aktivitet, tilhørighet og mestring i folkehøgskolen. Donovan har skrevet boken ABC for god psykisk helse sammen med samfunnsmedisiner Steinar Krokstad. Under morgensamlingen tok elev og stipendiat Aurora Skomsvoll for seg kunst som yrke. Neste år er det Skogn Folkehøgskole som tar over stafettpinnen.

Raymond Grøvdal Hansen hever trofeet etter at Nordmøre har gått helt til topps i kampen om Den Gyldne Sko.

Bjørn Willemoes Wissing fra Fosen Folkehøgskole, Fabian Schulze fra Namdals Folkehøgskole, Mette Moe Namdals folkehøgskole og Monika Brekkvassmo Namdals folkehøgskole.

Elev og stipendiat Aurora Skomsvoll tok for seg kunst som yrke under mor-gensamlingen.

Jørgen Botero Mardal fra Skogn Folkehøgskole. Neste år er det Skogn Folkehøgskole som tar over stafettpinnen.

Man gjør mye for å få klosa i Den Gyldne Sko.

Generasjon Z.

© DFG / David Ausserhofer

Av Øyvind Brandt

HARTMUT ROSA

Å oppleve resonans og å være i gjenklang med verden omkring oss – kan bidra til å skape et godt og meningsfullt liv i en verden preget av akselererende endring og fremmedgjøring.

Som pedagoger kan vi inspireres av så mangt. For eksempel direkte av en konkret metode, som vi mener kan hjelpe oss til å virkeliggjøre intensjonene vi har med deltakerne våre. Og vi inspireres av tenkere som vi mener gir gode analyser av livet og samfunnet, og som i beste fall også byr på noen forslag til svar på de utfordringer vi mennesker står i. Slik Grundtvig gjorde i sin tid, da han argumenterte for folkehøgskolen. Tenkningen til relevante sosiologer og utdanningsfilosofen kan i sin tur inspirere til fornyet forståelse og formuleringer av begrunnelser, intensjoner og motiverte metoder i vår undervisningspraksis på skolene.

Spesielt det siste tiåret har den prisbelønnede tyske professoren i sosiologi, Hartmut Rosa inspirert mange, også pedagoger, med sine analyser av det senmoderne samfunnets utfordringer til å kunne leve gode liv. Men han stopper ikke ved analysene; han foreslår også svar på hvordan vi kan møte de utfordringer han setter ord på. Og som vi skal se, er det veldig relevant for hvordan vi tenker og jobber i folkehøgskolen.

AKSELERASJON

Rosas analyse av den senmoderne verden tilføyer tidsdimensjonen til de fire klassiske sosiologiske teoriene (individualisering,

rasjonalisering, differensiering og instrumentalisering av naturen) og kan oppsummeres med at verden endrer seg i stadig raskere tempo – at vi lever i en akselererende verden. Det er nok å tenke på tempoet kunstig intelligens bidrar til å endre vår virkelighet med på så mange plan. Men også pandemier, klima- og miljøkriser, (stor)politikkens ødeleggelse av demokratier og opphoping av perverst store mengder kapital på svært få hender, bidrar til følelsen av at verden går av hengslene. Det er vanskelig å henge med. Rosa bruker bildet av at vi befinner oss i en (stadig raskere) nedadgående rulletrapp. Bare for å holde tritt, må vi løpe stadig forttere oppover (dynamisk stabilisering). Ellers havner vi i bunnen av trappen.

Rosa peker spesielt på tre områder som helt siden industrialiseringen startet er preget av en akselererende utvikling: En ønsket teknologisk akselerasjon, hvor både teknologier og produksjon, transport og kommunikasjon går stadig raskere; sosiale endringer skjer raskere; og det senmoderne individets livsrytme akselererer ved at stadig flere handlinger skal skje i løpet av kortere tid. Det som skulle frigjøre og gi oss mere tid til å leve bedre liv, opplever vi paradoksalt nok gir oss stadig mindre tid og stress. Individet, så vel som kollektivets institusjoner (demokratiet), undergraves av kapitalismen og teknologiens medfølgende konkurranse og akselerasjon, som vektlegger akkumulering av primærgoder som penger, god helse, utdanning etc. fremfor det relasjonelle gode liv som det i utgangspunktet skulle være ressurser til.

Drivkreftene bak denne akselerasjonen (veksten) er både ytre, iboende og gjensidige, og kan i noen tilfeller føre til reaksjoner og motstand i form av nedbremsing og stillstand. Men i hovedsak kan akselerasjonen på ulike områder føre til frustrasjon, angst og en frakoblethet fra verden, samt desynkronisering av samfunnets institusjoner – at for eksempel vitenskap, teknologi og økonomi ikke utvikler seg i takt og at politikken, som skal forsøke å

regulere og fordele og krever tid, får stadig kortere tidshorisonter å forholde seg til på stadig flere og mer komplekse områder.

FREMMEDEGJØRING

Akselerasjonen fører til fremmedgjøring av individet, mener Rosa. Der Marx (med flere) blant annet argumenterte med at menneskene ville fremmedgjøres fra det de produserte i det kapitalistiske industrisamfunnet og i siste ende seg selv, har nyere tenkere i denne såkalt kritiske teori-tradisjonen (Frankfurterskolen) som Rahel Jaeggi knyttet fremmedgjøring til at mennesket har stadig vanskeligere ved å etablere et fritt, og autonomt forhold til seg selv og verden. (Som Aurora Jacobsen Evenshaug skriver i forordet i boka Hartmut Rosa: Akselerasjon og resonans – artikler om livet i senmoderniteten, Cappelen 2024). Rosa poengterer at modernitetens tro på og løfte om frihet, fornuft og fremskritt er brutt. Det senmoderne mennesket opplever i stigende grad at et stadig raskere og mer ugjennomskelig vekst-samfunn fører til lammende mange (tilsynelatende) muligheter, kortsiktighet og uforutsigbarhet med krav om ekstrem fleksibilitet. Det akselererende samfunnet skaper en grunnleggende angst i det moderne mennesket med utenforskap og utbrenthet som mest radikale konsekvenser. Det er nok å tenke på sosiale mediers innflytelse på vår atferd. Mennesket blir dermed fremmedgjort fra sin egen hverdag, der verden oppleves mer og mer fragmentert, utrygg, kald og stum i betydning vanskelig å gjennomskue og ha innflytelse på.

RESONANS

Hvordan kan vi så leve gode liv i denne akselererende og fremmedgjorte verden? Mot slutten av 60- og på 70-tallet opponerte unge mot å havne i hamsterhjulet og ropte »Stopp verden, jeg vil av». Noen kan selvfølgelig flytte ut og forsøke å leve off-grid i skogen. Men det er nok ikke et realistisk svar for de fleste. Rosas svar er heller å forsøke å komme i gjenklang eller resonans med verden. Her kan han minne sterkt om Klafkis dannelsesbegrep om den doble åpning, der undervisningen både skal åpne verden for eleven og eleven åpne seg for verden. Eller for å bruke Folkehøgskoleforbundets formulering i idéprogrammet: Det handler om å stadig utvikle evnen til å være oppmerksom: På seg selv, andre og verden - noe som igjen kan utvikle mening og engasjement.

Resonans er knyttet til at ulike frekvenser svinger i takt. Rosa beskriver hvordan resonans ikke kan skapes i fullstendig harmoni eller én gang for alle (er dynamisk). Resonans oppstår nettopp når to ulike stemmer klinger sammen, min egen med den andres eller verden der ute. Rosas resonansbegrep består av minst fire elementer. For det første er det noe eller noen som berører meg, angår meg, eller kaller på mitt engasjement - enten det er musikk, tekst, person, idé, byggverk, natur eller annet. Eller for eksempel når en lærer etter ett års utmattelse oppdager en metode for å komme ut av et sykdoms-syndrom.

Det andre elementet er at jeg »svarer» på denne berørtheten ved å lytte mer nøye, oppsøker mer, går dypere inn i teksten, deltar i politiske markeringer etc. Eller at læreren over oppsøker lege for å prøve metoden. I forlengelsen av det blir derfor et tredje forhold at det jeg blir berørt av og svarer på, endrer meg, litt eller mye, altså at jeg transformeres. Læreren opplever å bli frisk. Og endelig poengterer Rosa at denne resonansen ikke kan bestilles eller planlegges eller akkumuleres. Sjansen for å komme i resonans med verden kan imidlertid økes ved å åpne seg og legge forholdene til rette, slik folkehøgskolen åpner for ulike sfærer av verden og dialog. Rosa bruker nettopp dialogen som et av flere eksempler på hvordan det at jeg er åpen for det den andre sier, kan berøre meg, og gi tanker jeg svarer med etc., og at vi begge ved denne vekselvirkningen kanskje endres litt.

*«Det er en kald tid, som vi lever i,
alle går rundt og fryser,
men jeg har det da noenlunde her,
her på østre gasværk»*

Gasolin/Kim Larsen

Rosa beskriver videre at resonans samtidig, men i ulik grad, utvikles langs tre akser: en horisontal sosial/relasjons-akse, som også kan handle om politiske forhold; en diagonal, materiell akse som relaterer til den materielle omkringingende verden, men også jobben for eksempel; og endelig en vertikal akse, som dreier seg om mer eksistensielle forhold. Hvis vi tenker oss jobben som en resonans-sfære, representerer jobb-fellesskapet noe en kan relatere til - en horisontal resonans-dimensjon, mens faget og materialene en jobber med representerer den diagonale aksene. Faglig utvikling og hvordan man ser seg selv inn i helheten, for eksempel som snekker i et komplisert bygg med mange ulike kompetanser involvert, handler da om den vertikale dimensjonen man kan være i mer eller mindre resonans med.

FOLKEHØGSKOLEN

De tre resonans-aksene til Rosa minner mye om de tre dannelsings-dimensjonene vi ofte viser til i en folkehøgskole-sammenheng; en sosial/politisk/demokratisk dimensjon, en faglig og endelig en mer personlig/eksistensiell. Og når Rosa beskriver berørthet som ikke kan planlegges, for eksempel i forbindelse med å oppleve en vakker låt, og deretter gjør noe med denne opplevelsen, for eksempel over inn låten på et instrument, kan det minne om Martin Bubers begrep »møtet», som i min lærer-utdannelse populært ble beskrevet som en aha-opplevelse (ikke popgruppen).

Fremmedgjøring og resonans er to motsatte måter å forholde seg til verden på, men de vekselvirker, komplementerer og er avhengige av hverandre. Men vår tids akselererende verden og kriser skaper fundamentale hindringer for mulighetene for resonans, er Rosas poeng, med fare for både menneskets muligheter for å leve bedre liv, demokratiet og naturen. For igjen å sitere Evenshaug: «Krav om effektivitet og konkurranse, ønsket om å kontrollere og bemektige seg verden, står i veien for resonante møter mellom individet og verden. Rosa tar derfor til orde for en væren i verden som ikke er preget av beherskelse av noe annet, men dialog og gjenklang.»

Alle teoretikere skal leses med et kritisk (undersøkende) blikk. Så også Rosa, som av enkelte anklages for å være for generell og diagnostisere oss alle som like frustrerte. Eller at han står for en nyteologisk vending i academia. Hans teorier og resonansbegrep kan hevdes å hvile på mange forutgående tenkere (hvem gjør ikke det?) og representerer lite nytt, samtidig som han lanserer resonans som et (for?) generelt normativt svar.

Det er like fullt inspirerende å lese Rosa, og lett å kjenne igjen mye av folkehøgskolens idégrunnlag i hans analyser og råd. Den liberalkapitalistiske samfunnsorden driver akselerasjonen med ulik grad av fremmedgjorthet som resultat, som kan bøtes på ved å øke vår evne til å resonere og vekselvirke med verden, samtidig som Rosa også peker på nødvendigheten av vekselvirkningen mellom å være i resonans med ulike verdens-sfærer og en perspektiverende avstand.

Folkehøgskolens dannelses-syn og intensjon om å bidra til å myndiggjøre unge voksne til meningsfulle, aktive og gode liv i en demokratisk og (til dels) kontrollerbar verden, gjennom dialog, klinger, eller resonnerer godt med Rosas tanker. Han argumenterer godt for å sørge for gode resonans-rom og å øke resonans-sensibilitet og evnen til resonans. Folkehøgskolen på sitt beste vil jeg hevde er et glimrende eksempel på et slikt rikt resonans-rom, dersom den ikke reduserer og isolerer seg selv til en kompenserende resonans-oase på linje med ferier, konsertopplevelser og lignende. Og kanskje kan det å lese Rosas analyser og argumentasjon for resonans med verden inspirere til en økt satsning på å bidra med erfaringer - også på systemnivå - for våre deltakende elever i folkehøgskolen.

- 1 Hovedkilder til denne artikkelen er »Hartmut Rosa: Akselerasjon og resonans. Artikler om livet i senmoderniteten» Cappelen upopulære skrifter, Cappelen Damm Akademisk, 2024 og flere intervjuer med Hartmut Rosa som kan letes opp på Youtube, f.eks. 'Exploring Resonance & Acceleration with Hartmut Rosa' (UNESCO): <https://www.youtube.com/watch?v=HuXsoK7y1FQ>)
- 2 Ble frisk fra total utmattelse, NRK.no 22. oktober 2025:
- 3 Uten fasit – en bok om folkehøgskolepedagogisk tenkning, Øyvind Brandt, Cappelen Damm Akademisk 2023
- 4 Ukritisk, akselererende hyllest av Hartmut Rosa, Birgit Nortug og Gunn Engel-srud, Klassekampen lørdag 24. mai 2025

ANBEFALT VIDERE LESING:

Hartmut Rosa:

Akselerasjon og resonans –
artikler om livet i senmoderniteten
Oversatt av Anders Dunker

Utvalg av artikler ved Odin Lysaker

Forord av Aurora J. Evenshaug

Cappelens upopulære skrifter/

Cappelen Damm Akademisk

2024

ISBN 978-82-02-78896-4

Mer enn ord

Hvordan leve i nuet, når det bevisste øyeblikket allerede er historie?

Peder Pedersen – fotolærer Lofoten folkehøgskole

Foto: Jo Straube

HVA SKJER NÅR LÆREREN ER MED ELEVENE PÅ TUR?

Av Sonja Evang

Man kan ikke delegere kunnskap, mener Jakob Steenberg Thompson. Derfor har han i mange år gitt elevene ansvaret for sin egen studiereise. Hans rolle som lærer er å gå foran som et godt eksempel.

Studiereisen for linja «Internasjonal politikk» sikter seg sjelden inn på turistfella. Men skulle de havne der, evalueres det etterpå.

– Vi kan godt gjøre mye dumt, så lenge vi lærer av det, sier Thompson.

Det aller viktigste er uansett at elevene sitter med ansvaret for opplegget selv.

– Det er lenge siden jeg åpnet for å reise i hele verden. En region blir bestemt, og fra høsten av er det hele Asia.

GIR DEM ET SNEV AV PANIKK

I flere år har elevene på linja «Internasjonal politikk» på Sund folkehøgskole planlagt sin egen studiereise. Sann sett er det opp til dem om reisen skal bli slapp eller innholdsrik.

– I prosessen ønsker jeg at elevene skal bli oppmerksomme både på seg selv og den verdenen som de er en del av; gi dem mot til å prøve seg. Forhåpentligvis lærer de seg å stille gode spørsmål også: Noe som er selve nøkkelen til god danning, sier Thompson.

STUDIEREISEN PÅ LINJEN ENDRES FRA ÅR TIL ÅR.

– Når man har politikk i linje-navnet er jo det et signal om at man er ment å være aktuell – at vi skal ta for oss det som skjer i verden. Beslutningen om hvor reisen går, må derfor tas når elevene kommer i slutten av august. Det betyr at vi har nokså dårlig tid, fordi vi reiser allerede i november. Det hele er en demokratisk prosess hvor man gjerne starter med en liste på åtte-ti land, og ender opp med et par aktuelle destinasjoner til slutt.

Trikset er å vente elevene ut til de blir grepet av et snev av panikk.

– Hvis elevene ikke studerer stedene vi skal til på skikkelig vis, vil de heller ikke vite nok til å planlegge en god reise. Å skape seg et riktig og godt grunnlag og virkelig studere regionen vi har sett oss ut, er avgjørende for at turen skal bli så bra som mulig. Om elevene svikter på dette å punktet, blir det rett og slett ikke like givende som det kunne ha blitt.

UNNGÅR AT ELEVENE BLIR PASSIVE

Av og til underspiller Thompson sin egen ekspertise.

– Hele poenget er jo at jeg ikke skal være en slags «ekspert» som tar elevene mine med på en reise. Jeg ønsker ikke at de skal bli passive og støtte seg på min kunnskap og forhånds-erfaring. Hele prosessen handler om å ansvarliggjøre dem; få dem til å bli tilstrekkelig stresset slik at de hiver seg i kast med studiene – og sørger for å vite nok til å få gjennomført en bra reise.

– **Blir det fort sånn at noen i gruppa tar ansvar og andre er med som gratispassasjerer?**

– Det kan selvfølgelig skje – at det blir ujevnt, men vi legger det opp på en måte som gjør at alle må gjennom alt; historien, geografien og politikken. Vi opplever at de fleste tar sin del. Uten engasjement og medbestemmelse, blir jo også utbyttet dårligere.

– **Og da er vi inne på danning?**

– I aller høyeste grad. Det handler om å ta ansvar, se ting komme i mål – få til noe. De gjør sin egen reise, dette er ikke noe de kopierer fra året før – og det gjør dem ganske så kry – med god grunn. Når de etterpå sier at de har hatt med læreren på tur, føler jeg at jeg har oppnådd det jeg har lagt opp til.

DRAR IKKE FOR Å SOLE SEG

Det å bruke reise som middel for danning er veldig effektivt, i følge Thompson.

– Å reise er i seg selv en veldig utforskende, formende og alt-oppslukende prosess. Det gir elevene et helt annet fokus over forholdsvis lang tid; et fokus som ikke handler om dem selv. Gruppen de forholder seg til, tematikken og menneske-møter tar all kapasitet – og det ligger en åpenbar dannelsings-dimensjon i det. Ofte er det også på høy tid i disse unge livene; det å makte og fokusere på noe annet enn seg selv.

For en ting er sikkert: Elevene på «Internasjonal politikk» reiser ikke på tur for å sole seg.

– Mange mennesker gjør jo faktisk det; de reiser til andre siden av kloden, legger seg på en solseng og bruker en god bok som underholdning. Gjerne lettlest krim. Dette er noe vi ikke kan tillate oss, vi må utnytte muligheten – bruke reisen i dannelsings-øyemed med alt det innebærer av nye kontakter. Målet er også å rive ned fordommer. Vårt motto er å gjøre mye – ikke lite. Det lærer jeg mine elever – og mange av dem takker for at jeg har vist dem at det finnes mer her i verden enn å slappe av på ferie. Mange blir faktisk uinteressert i den type reiser. Det er nok et uttalt mål – at de som har vært hos meg skal begynne å reise på en annen måte; nettopp fordi de har gått linja på Sund.

Ambisjonene for reisen er kunnskap, relevante problemstillinger, å konfrontere fordommer, gjensidig forståelse og unike opplevelser. Reiseruten, aktiviteter og praktiske ting løses av elevene selv. Alt sorteres under målsettingen «hva lærer vi av det?»

Etter reisen i november har man et godt faglig utgangspunkt for videre arbeid - og diskusjon rundt sentrale temaer som menneskerettigheter og utvikling.

– Vi kommer raskt i gang som gruppe med en slik reise i ryggen. Den utfordrer utvilsomt elevenes evne til refleksjon.

DETTE ER OPPLEGGET

- Elevene velger og planlegger sitt eget reisemål.
- De har en uke i mindre grupper hvor de har et skreddersydd eget opplegg. De er på egenhånd i fem til syv dager - og sørger for alt selv. Mindre grupper innebærer en større del av ansvar. Man er færre sammen og det er mindre sjanse til å gjemme seg bort i gruppa. Om det blir fantastisk eller magert er opp til dem selv.
- Før turen drar elevene på haiketur rundt i Norge for å lære seg å spørre om hjelp. De må ta ting på sparket - og finne kreative løsninger.
- Om elevene skal agere i et internasjonalt miljø senere, har de forhåpentligvis en mer ydmyk tilnærming til verden. De innser at den ikke er så lett å forstå, som Norges politiske landskap kan gi inntrykk av.

Reisen er forholdsvis lang (fem uker) for mindre miljø-avtrykk. Vel framme forsøker man å reise kollektivt over land eller vann. Klimaavtrykket fra reising er stort, men er det noen som skal reise her i verden, bør kanskje elever i folkehøgskole være blant dem, mener Thompson. De betaler for seg med læring, om noe...

Elevene får internasjonal erfaring, og med det en vekker om hva som er vanlig og eksotisk her i verden, om at folk generelt er hyggelige og hjelpsomme, og at de ikke kan se verden gjennom tykke norske briller hvis de ønsker å forstå mer av den.

HVA LÆRER VI AV DET?

Eierskap og ansvarsfølelse: Elevene engasjerer seg i hele reisen, kanskje av frykt for at turen ellers skal bli innholdsløs eller ha feil fokus, og de kommer hjem stolte fordi reisen ble så bra som den ble. Elever med mye frihet føler ansvar for egen sikkerhet.

Refleksjon: Ingenting som kommer av seg selv, men at initiativ, motivasjon og evne til å gjennomføre kan ta deg langt.

Fleksibilitet: Ta ting som de kommer og griper sjanser som dukker opp. Man må inngå kompromisser med andre i gruppa og kanskje oss selv, og stadig finne løsninger på små og store utfordringer vi møter.

Videreutdanning og motivasjon: Som videreutdanning er denne måten å reise på gull verdt også for lærere. Motivasjon i form av å få mulighet til å lære mer, og dra på nye eventyr.

INTERVJU MED TORI SNERTE – BONDE OG MUSIKER MED HUMOR SOM VÅPEN

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

LÆRER UNGDOMMEN Å SYNGE

Tori Snerte har flere knep for å få ungdom til å synge. Tydelige melodilinjier er ett av dem. Å glemme seg selv er et annet. Tori har til og med utviklet en egen lokk for kyr.

Under distriktsmøtet på Skaga, Hallingdal folkehøgskule våren 2024, ble vi bergtatt av dirigenten for Hemsedalskoret. De sang under hennes sjarmerende og energiske ledelse. Det viste seg at hun også hadde valgfag og ledet koret ved skolen. Etter en liten prat på trappa i etterkant – kom det fram at Tori Snerte, som er bonde, lærer i grunn- og musikkskolen, musiker – fløytist og formidler, hadde sine helt egne knep for å få ungdom til å synge.

På gården Snertheaugen driver hun økologisk med husdyr sammen med mannen Rune Waaler. For tiden legger de om fra ammekyr til melkeproduksjon – det skal bli en besetning på tolv.

Vi har måttet avlyse noen avtaler – i sommer var det et aktivt stølsliv og det er klart at dyra går først for den særdeles livlige hal-lingdølen. Nå møtes vi på Teams en morgenstund etter fjøsstell og før korøkt på folkehøgskolen.

*Det er ingen grunn til at vi i folkehøgskolen
skal gi opp skolekoret*

NATURLIG SELVTILLIT

– Det er godt å jobbe med «vanlige» folk – med å lokke fram det som er der, men som de ikke visste om. Jeg startet på Hallingdal folkehøgskule i 2004 hvor jeg hadde PPU-praksis. Fra 2006 hadde jeg en lang periode 30 prosent stilling; kor og musikk.

Det er godt å møte et menneske med naturlig selvtillit, Tori vet hvor hun står, men det har ikke alltid vært slik. – Ja det kan være vanskelig å få ungdom til å synge. Her har jeg en personlig erfaring. Språk og dans kan sammenlignes med å synge. Å synge er som å tørre å danse eller kaste seg ut i et nytt språk. Da jeg var 19 år hadde jeg aldri dansa, jeg var svært ukomfortabel med det. Så under land-skappleiken i Rauland deltok jeg som musiker. Mens jeg en kveld sto og så på dansen og prøvde å skjønne noe av den, kom det en eldre mann bort og bød meg opp. Jeg var motvillig, men han insis-terte på at alle kan danse. Det var Einar Vaage. Han danset med meg hele natten til fem om morgenen – og siden da har jeg elsket å danse og fått selvtillit på det. Jeg er blitt god til å herme; mesterlæ-ring.

I studietiden, 21 år gammel, under bosniakrigen, spilte hun med bosniske musikere i et band – og lærte å synge på deres språk. – Det ble inngangen til bosnisk for meg (serbokroatisk). Det var ikke drevet av prestasjon – nå snakker jeg språket.

BRUKER «SKÅLBLIKKET»

Selvforglemmelse er viktig.

– Det å lage en setting hvor en glemmer seg selv som individ - og kan se seg som en del av gruppa. Individfokuset i skolen tror jeg er skadelig for mennesket, det er ikke en god måte å lære på.

– Jeg legger stor vekt på å lage en stemning, ha tempo, humor så du glemmer hva du selv gjør. Som dirigent kan en bruke «stål-blikket» eller «skålblikket». Jeg bruker «skålblikket» og vil ikke bare se den ene. Jeg deler i grupper etter gehør.

Det er ikke satt av mye tid til skolekoret gjennom året, så de jobber intenst - det skal kjennes viktig å være med i koret. De har fire konserter i året.

– Det er viktig å ha et mål en «mission», understreker Tori. De synger for foreldrene på høsten, så skal de ha en støttekonsert for Gaza, og før jul sammen med andre kor i kirka før de på vårparten synger ved avslutningen.

– Mitt motto er å gå rett på det jeg skal skape. Folkehøgskole-elevne er i en fantastisk alder - og de har valgt folkehøgskole frivillig. Jeg fokuserer på samhold - det å bidra for laget. Jeg sier: Ikke alle er glade i å synge, men til slutt vil dere kjenne fellesskapet. Jeg er streng - det er ikke lov å ha med mobil, ikke sitte og jeg gir solistoppgaver (ikke til de beste sangerne). Ingenting skal oppleves farlig, og jeg har alltid en plan B om noe klikker. Og så har jeg med meg Arne Myksvoll på piano, det er en sterk støtte - og jeg skryter alltid, smiler Tori. Hun understreker at det også er viktig å komme i gang med skolekoret helt ved starten av skoleåret - vi skal bygge fellesskap, og da har de coole ennå ikke fått hegemoniet.

IKKE DOLLETE SANGVALG

Snerte har sluttet å være beskjeden. – Jeg spør ikke «skal vi ta en sang», selvfølgelig skal de synge, jeg er interessert i å ha med alle. Det er ingen grunn til at vi i folkehøgskolen skal gi opp skolekoret. Med å prøve og feile har jeg funnet hvilke sanger som passer - tidligere kjørte jeg for vanskelig. Det må være tydelige melodilinjer i alle stemmer, sier Tori.

Femte verset av Til ungdommen synger vi som bordvers - edelt er mennesket. Den kan de - så da klarte vi å lære fire stemmer på én time. Men det er utrolig viktig at dirigenten virkelig kan stoffet, vi har ikke ett sekund å miste. Jeg må være tydelig og så brukes mye av stoffet igjen hvert år, men jeg er også åpen for elevønsker. Vi samarbeider også med skolebandet. Til foreldrene som snart kommer skal vi synge Til ungdommen og California dreamin. Jeg lar elevene få en følelse av at det er de som bestemmer, men det de gjør jo egentlig ikke det, smiler dirigenten.

– Jeg passer på å få med gutta; de er vanskeligst å engasjere. For å få dem med må ikke sangvalget bli for pikete, dollete og rosa - da faller de av. Det er viktig å finne talentene i gruppa og kanskje noe innen rap eller country. Det er også helt avgjørende å være på «gulvet» - ikke bak pianoet eller notestativet. Jeg må ha all oppmerksomhet mot koret. Det er snakk om utveksling av energi - da kan jeg ikke ha ansiktet i notene.

KULOKK – ET SPRÅK

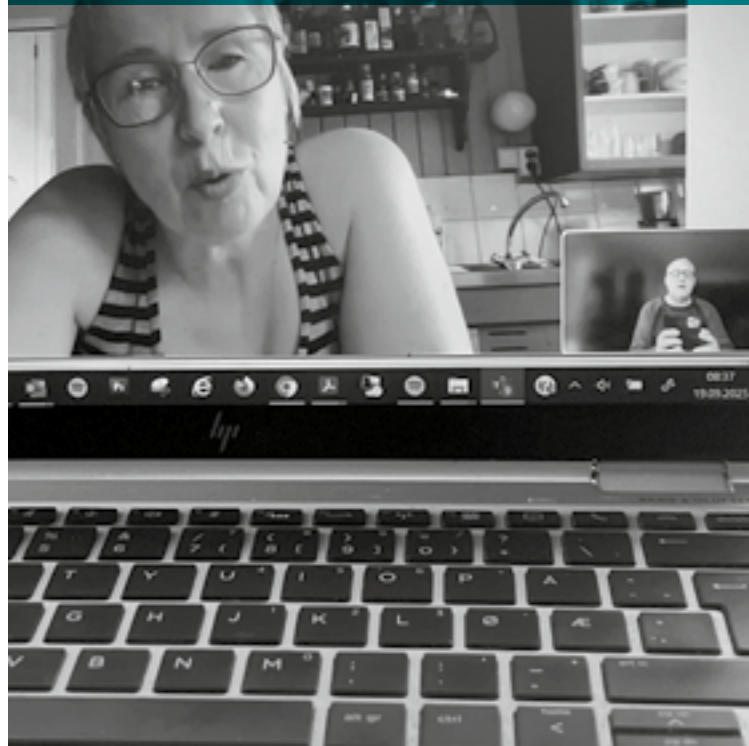
Når det gjelder inspirasjon som kordinerent står musikeren i gjeld til Carl Høgset og Jon Roar Bjørkvold. – De er mine mentorer. Og den danske korpedagogen Jesper Holm, han er verdensberømt.

Tori Snerte elsker å formidle og spre musikkglede. Men som bonde og alenemor i mange år var det ikke lett å få tid til alt. Nå er hun friere - og bookbar som hun sier, også for folkehøgskoler som vil henge seg på. – Men det må være i begynnelsen av første semester, mens elevene er på «puppetadiet» - når ikke grupper har satt seg, understreker hun.

– Det var på Skaga i starten at jeg fikk lyst til å dele og jobbe annerledes med musikk.

Avslutningsvis forteller den sangglade bonden og dirigenten om kjærligheten til kulokk - som hun sier er et eget språk. Jeg synger masse for kyra - og i 1997 utvikla jeg en egen lokk. Vi fikk inn noen kyr som ikke var glad i mennesker, som det krevde innsats for å komme nær. Jeg jager ikke kuene, men går foran og lokker dem hjem. Så etter hvert ble de fortrolige. Jeg har også utviklet en kraftig måte å lokke på som bærer veldig langt, avslutter den dansegglade og sangglade bonden i Hallingdalen.

Jeg legger stor vekt på å lage en stemning, ha tempo, humor så du glemmer hva du selv gjør

DET ER INGENTING FOLKELEG I FOLKEOPPLYSNING

Folkelig opplysning ble vedtatt som ein del av den reviderte formålsparagrafen i Folkehøgskulelova i juni. For å gjere denne endringa tydeleg og meningsfull, vil eg nedanfor freiste å gjere greie for ulike dimensjonar ved opplysningssomgrepet.

Av Einar Opsvik,
tidligere rektor og leder i Folkehøgskoleforbundet

Folkeleg opplysning erstattar folkeopplysning som var formuleringa i Folkehøgskulelova fram til juni i 2025. Denne endringa bidrar i sterk grad til å gjere oppdraget for folkehøgskulen tydelegare, og vi må gjere ein innsats for å skape forståing for innhaldet i dette omgrepet. Det har konsekvensar for korleis vi forstår vårt overordna oppdrag knytt til demokratisk danning. Det har dermed også konsekvensar for den pedagogiske tilnærminga, og for arbeidet på skulane, og får følgjer for kva som skjer i møtet den einskilde tilsette har med den enkelte elev og elevgruppe.

Språkleg er det kun liten forskjell på dei to omgrepa, men substansen og innhaldet er ulikt. Det er sjølvstykke også eit spørsmål om korleis ein definerer ulike ord, men dersom folkehøgskulen skal vere tydeleg og ha ei klar retning i sitt arbeid, må vi arbeide for ei felles forståing.

OPPLYSNING UTANFRÅ

Det Norske Akademis ordbok definerer folkeopplysning slik: *Formidling av kunnskap, viten til en befolkning. Kunnskap er her forstått som det som er sant og vitenskapelig verifisert.* Ordlista.no definerer det slik: *Folkeopplysning refererer til prosessen med å fremme kunnskap, informasjon og utdanning blant folket...*

Forståinga av folkeopplysning som opplysning utanfrå, består av formidling av kunnskap og kompetanse, styrt av politikarar, myndigheiter og akademikarar. Dette er sjølvstykke noko vi også i folkehøgskulen skal halde høgt og legge stor vekt på. Folkehøgskulen sitt faglege arbeid, skal ha høg kvalitet. Dette arbeidet bør vere på eit nivå som strekker seg over vidaregåande nivå. Dei fleste av elevane i folkehøgskulen er i ein alder der ein kan forvente av dei vil absorbere kunnskap som er på eit høgare nivå enn det ein arbeider med i vidaregåande skule. Dette er ei form for opplysning som gjer kunnskap og kompetanse forståeleg og brukbar.

OPPLYSNING INNANFRÅ

Mange skular marknadsfører at ein får eit år med god personleg og fagleg utvikling. Dette er også ein idé ein kan møte hos folk flest; folkehøgskuleåret er eit modningsår. Når ein er i åndens skapertime er det viktig å bli utfordra på kven ein er, og bli trygg på sin eigen identitet. Personleg erkjenning og eit trygt medvit, er viktige verktøy i dannelsesprosessen.

OPPLYSNING OVANFRÅ

For Grundtvig var opplysning ovanfrå knytt til lyset frå Gud. Han utvikla sitt syn på ånd til også å snakke om ånd som nasjonal og nordisk. Slik situasjonen i Norge er i dag med auka innvandring og eit fleirkulturelt samfunn – er det eit stort behov for å kaste lys over dei store spørsmål i livet. Inntrykk og påverknad, kombinert med kommersielle interesser, bidrar til å skape eit bilete av verda og eksistensen som er vanskeleg å manøvrere i. I lys av den einskilde skule sitt verdigrunnlag er det eit gode for elevane å bli invitert inn i samtalar og rom der eksistensielle spørsmål er i sentrum. Ikkje minst gjer folkehøgskulane sin verdsvide reiseaktivitet behovet tydeleg, for å vere orientert, reflektert og trygg i møte med andre kulturar, filosofiar og religionar. Den norske filosofen Guttorm Fløistad har snakka om dette i ein mannsalder: Slik får man ut fra seg selv, kriterier for å verdsette menneske frå andre kulturar og med andre kulturelle forutsetningar.

OPPLYSNING NEDANFRÅ – FRÅ FOLKET

Folkeleg opplysning forstått som opplysning nedanfrå – frå folket. Dette er ein type kunnskap som gjer felles normer, verdiar og moral forståeleg, akseptert og brukbart for livet.

Omgrepet har eit historisk bakteppe. Det vart etablert i Danmark midt på 1800-talet for å synleggjere at folk hadde opplysning om seg sjølv, men hadde behov for å sette ord på det, og verdsette den kunnskap ein hadde som folk. Dette var grunnlaget for å skape myndige medborgarar som kunne bidra i demokratiske prosessar.

Tilsvarande myndiggjeringsprosessar er viktige i dag, med dei ungdommane som kjem til folkehøgskulane. Det er kun i samtalen elevane kan utfordrast til å sette ord på sin eigen bakgrunn, sine egne tankar om liv, samfunn og kultur, og det dei opplever som meningsfullt. Her har ingen ferdige svar, og desse prosessane heng tydeleg saman med ideen om å møtast i øynehøyde, den levende vekselverknad, og vere ein del av den likeverdige samtalen. Det munnlege og folkelege er i sentrum når ein set ord på taus kunnskap. (Arild Mikkelsen har gjort dette lett tilgjengeleg i boka Grundtvig for begynnere... og oss andre)

DET DEMOKRATISERANDE SPRENGSTOFFET

For at dette skal fungere godt må vi også ta med at den nordiske danningstradisjonen heilt klart skal sikre at ein stiller spørsmålsteikn ved gjeldande normer og dannelsideal. Ingerid S. Straume forklarar det slik i boka Danningens filosofihistorie: Med andre ord vil begrepet kunne brukes som brekkstang for å destabilisere gjeldene normer, og stille grunnleggende spørsmål på nytt: Er det disse normene vi bør ha? Kan dette med rette kalles *danning*? Med den komplekse påverknad som dagens unge er utsett for, er slike prosessar med opplysning nedanfrå viktigare enn nokon gong. Det er i denne dimensjonen vi finn det demokratiserande sprengstoffet.

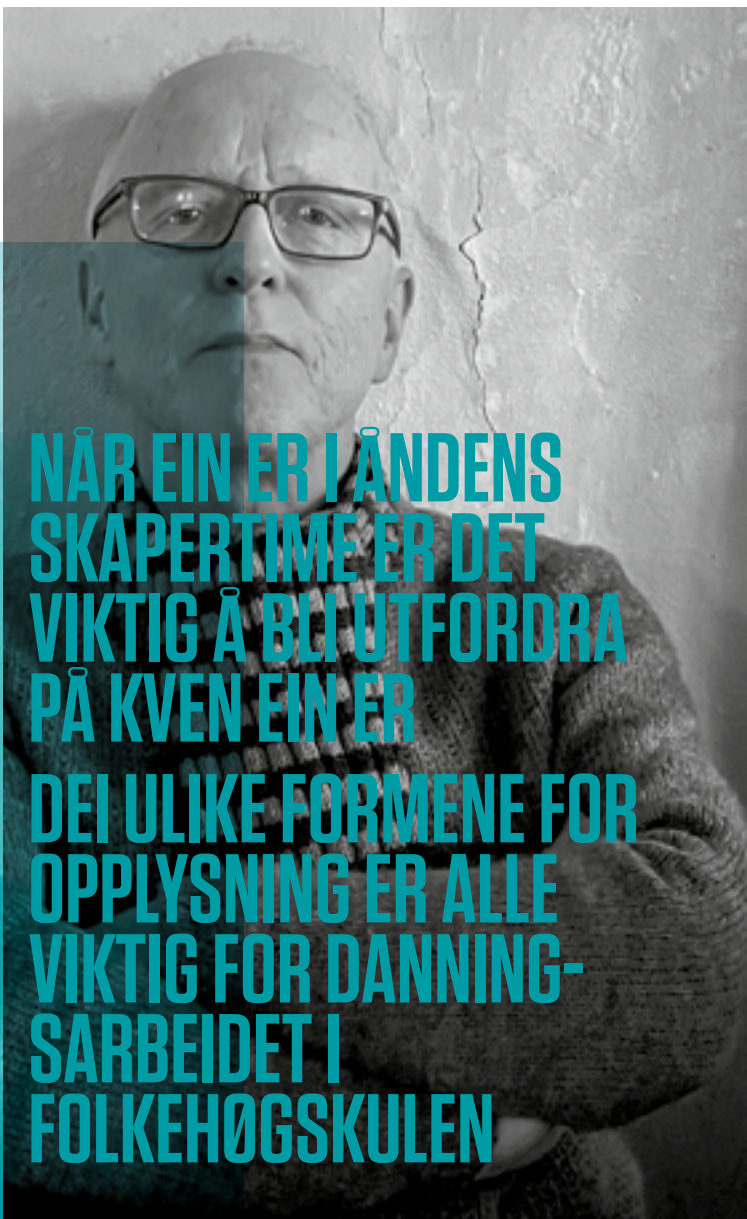
Lene Rachel Andersen, forfattern av mellom anna boka The Nordic Secret, brukar mykje plass for å forklare dette i si siste bok *Det viktige, det egentlige og meningen med det hele*. Ho skriv: Vi er nødt til at have tid til at diskutere kultur og viden med hinanden og finde ud af hvad vi mener om det, så vi kan danne vores egen, oplyste mening om at det, som er omkring os, og de sammenhænge vi *indgår* i.

REISKAP OG FØREMÅL

Dei ulike formene for opplysning er alle viktig for dannelsarbeidet i folkehøgskulen. Det er ein naudsynt samanheng mellom kunnskap, kompetanse, personleg utvikling og eksistensielle spørsmål som reiskap for å verkeleggjere folkehøgskulen sitt føremål om allmenndanning og folkeleg opplysning. Dette kan skape ein «skule for livet». Alt er knytt til ein pedagogikk der elevar blir invitert inn i samtalar i praksisfellesskap, der kloke, trygge og kunnskapsrike lærarar har eit særleg ansvar.

Eg trur desse perspektiva er det einaste som kan berge folkehøgskulen sin relevans og legitimitet på lang sikt.

Foto: Øyvind Krabberød

NÅR EIN ER I ÅNDENS
SKAPERTIME ER DET
VIKTIG Å BLI UTFORDRA
PÅ KVEN EIN ER
DEI ULIKE FORMENE FOR
OPPLYSNING ER ALLE
VIKTIG FOR DANNING-
SARBEIDET I
FOLKEHØGSKULEN

DANNELSE, DI RAU

Mitt første møte med begrepet «dannelse» var nok min fars stående vits i oppveksten, når noen sa eller gjorde noe såkalt «udannet.» Hvis noen for eksempel rapte rundt spisebordet, kunne han si «Eie du'kje dannelse, di rau?» Oversatt fra sørlandsk: «Eier du ikke dannelse, ditt rævhål?»

Vitsen må ha vært formende for min forståelse av begrepet «dannelse.» På sørlandsk er dette et munnehell som sier «jeg er ikke noe bedre enn deg.» Å kalle noen ei rau, avværper det den personen måtte ha gjort – men påpeker det jo. En mild, sosial irettesettelse. Dannelse – en stående vits.

Mitt andre møte var på universitetet, hvor jeg etter hvert interesserte meg for fenomenet fra filosofiske perspektiv. Det som først var en vits, ble alvor. Dette med dannelse ble en knagg å henge spørsmålet om meningen med livet på, et punkt hvor fagfilosofi møtte livsfilosofi.

SMÅBORGERLIG DANNELSE

Den gangen kunne jeg ikke fordra det jeg kalte en «småborgerlig» forståelse av dannelse. At det skulle handle om å ikke rape ved bordet, om folkeskikk eller etikette, å vite hvilket bestikk som skal brukes til hvilke retter, liksom. Slike ting var bare forstyrrende misforståelser av hva dannelse egentlig handlet om. For egentlig var dannelse noe edelt. Selve kjernen i den Humboldtske ideen om et universitet.

Mitt tredje møte var i folkehøgskolen. Her møter jeg fenomenet dannelse fra et praktisk-pedagogisk perspektiv, og dannelse er fremdeles et edelt oppdrag. Selve kjernen i den Grundtvigske ideen om en folkehøgskole.

Begrepet dannelse rommer både den nye og den gamle formålsparagrafen til folkehøgskolen. Ingen av paragrafene går spesifikt inn på dette med raping. Formålet vårt er »(...) allmenndanning, folkelig opplysning, aktivt medborgerskap og menneskeverd,» men ikke folkeskikk.

«Folkehøgskolen skal bidra til mangfold og være åpen for alle,» står det. Også de som raper, får en anta.

FOLKEHØYVERDIG

Vi er ikke spesielt snobbete på folkehøgskolen, men når det kommer til dannelse kan vi fort bli litt høytidelige, eller? Det er kanskje bare meg.

På universitetet forsto jeg dannelse som noe høyverdig, men også akutt relevant for meg som ung menneske. På folkehøgskolen som noe folkelig, noe som forbereder unge mennesker på «livets tarv.» Jeg har aldri opplevd noen konflikt mellom det høyverdige og det folkelige. Det er ulike sider av samme sak. Folkehøyverdig.

Jeg tenkte på alt dette en dag jeg spiste kveldsmat med elevene mine, og en av dem rapte høylytt etter å ha fullført en solid porsjon yoghurt og gryn. Det bare glapp ut av meg: Eie du'kje dannelse, di rau?

Finn I. Birkeland

@FilosoFinn

Vår nye spaltist Finn I. Birkeland er filosof og lærer på Skriveverkstedet ved Åsane folkehøgskole

NOTERT

UINTERESSERTE UNGE MENN

Det er ikke slik at Norstedts (stort svensk kulturforlag) forsøker å framskynde en overgang til digitale formater.

– Vi går gjennom et slags sorgarbeid. Vi ser at den fysiske boka mister sin aktualitet. Færre menn kjøper bøker, og de unge mennene virker helt uinteresserte. Det skaper uro i hele systemet, sier han.

Landström skriver selv i en avis som har mindre og mindre litteraturdekning på trykk, ifølge Bravinger.

– Det er også en del av et sorgarbeid. Var det ikke morsommere å gå i bokhandlene for 15 år siden? Bokrea (boksalg, journ.anm.) var et fenomen i Sverige den gangen. Nå merkes det knapt, sier han.

Klassekampen

SKOLEN – UBEGRIPELEG KJEDELEG

... men viss du tar skolesystemet: Besteforeldre mine gjekk på skulen i sju år, og vi gjekk i tolv år. Eg veit ikkje om vi lærte så mykje meir. Det er mykje dauid i skulen. Seks år på barneskulen, tre år på ungdomsskulen, det var mykje repetisjon. Eg kjeda meg etter andre klasse, morosamt sosialt, men å sitje å høyre på læraren syntes jeg var ubegripeleg kjedeleg.

– Du var jo sjølv lærar?

– Ja, og då sa eg til elevane: «Viss du mislikar skulen, er det bra!» Mange av jentene i dag er så lydige og gjer kva som helst, og hadde dei blitt spurde om å skru på gassen i Auschwitz, så hadde dei gjort det òg. Men dei som tenker er ofte kritiske til skulen. Og litt misnøgde.

Thor Gotaas til Hallgeir Opedal i Dag og Tid

IDÉ- OG PRINSIPPROGRAM FOR PERIODEN 2025 – 2029 FOR FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

DEL A: IDÉPROGRAM

IDÉGRUNNLAG FOR FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Norsk folkehøgskule starta som eit folkeopplysningsarbeid, der Nikolai Fredrik Severin Grundtvig sitt skulesyn og menneskesyn var den viktigaste inspirasjonskjelda. Hans menneskesyn og skuletankar, som trakk vekslar på både opplysningstida sin rasjonalisme, romantikken sine opplysningstankar og kristen-humanisme, la grunnlaget for eit skuleslag med danning og folkeleg opplysning som dei viktigaste måla.

Grundtvig såg på livet som «...et guddommelig Experiment af Ånd og Støv», der frie menneske møter frie tankar, med respekt for det enkelte mennesket og livet i seg sjølv. Med utgangspunkt i dette ville han skape ein historisk-poetisk skule, der lærarar og elevar skulle møtast for å utforske livets gåte. Poesi, myter og diktning var uttrykk for folket sine draumar, og historia var fortellinga om korleis dette vart gjort til røyndom. Gjennom fri utforsking av kven vi er og kvar vi kjem frå, skulle skulen opne opp for det som kunne være eit framtidig potensiale. Elevar og lærarar skulle møtes i augehøgde, og i ein levande vekselverknad mellom menneske, historie, vitenskap, kunst og kultur, gjere seg erfaringar og hauste kunnskap. Denne kunnskapen danna så grunnlaget for ei forventning om korleis framtida skulle bli.

Grundtvig ville skape ein skule som tok utgangspunkt i menneskelivet slik det blir levd her og no, samtidig som den verdsette at mennesket som åndsvesen alltid vil søke ut over seg sjølv. Slik skulle ein gi elevane livsopplysning, og gjere dei i stand til å ta aktivt del i både eige liv og i samfunnslivet.

Verdisynet til den frilynte folkehøgskulen bygg på eit humanistisk syn på individet sin fridom og ansvar for fellesskapet.

Frilynt folkehøgskule vektlegg grunnleggjande humanistiske verdiar, som respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfridom, likeverd, solidaritet og aksept for den einskilde sin integritet. Skuleslaget tar med seg disse verdiane inn i ein frilynt tradisjon, der folkeleg danning, demokrati, ytringsfridom og toleranse står sentralt.

Frilynt folkehøgskule har tru på at både enkeltmennesket sin fridom, og ansvaret for fellesskapet og naturen, blir ivaretatt gjennom etisk refleksjon rundt våre handlingar, kritisk fornuft og verdiar som er forankra i menneskerettserklæringa og FN sine berekraftsmål.

DANNING

Folkehøgskulen legg vekt på folkeleg danning, og ser på dette som ein av grunnpilarane i et demokratisk samfunn. Folkeleg danning er ein prosess som utviklar evna til å være merksam på seg sjølv, sine medmenneske og den verda vi lever i.

Gjennom dannelsingsprosessen blir dei eigenskapane og kunnskapane som kjenneteiknar et liv med sjølvbestemming, medbestemming og solidaritet utvikla, og et liv der ein finn mot og entusiasme til å leve i fridom og fellesskap med andre.

Kunnskap er dannande når den gjer moralske og normative aspekt ved verda forståeleg og forpliktande.

MENNESKESYN OG SAMFUNNSSYN

Mennesket er et undrande og skapande åndsvesen, som gjennom tankar, kjensler og handlingar søker mening i og med

livet. Alle menneske er unike og utviklar seg i møtet med andre, basert på kjærleik som ein føresetnad for erkjenning og læring.

Folkehøgskulen har tru på mennesket sine ibuande mogelegheiter, evner og vilje til å forme eigne liv gjennom å tileigne seg kunnskap, ta ansvar og påverke sine omgjevnader og dei samanhengar det står i.

Unge menneske skal lære å orientere seg i samtida, gjere seg opp eigne meninger og ta eigne val, og bli ein del av den demokratiske beredskapen i samfunnet. Folkehøgskulane anerkjenner at samfunnet står overfor ei rekke store utfordringar knytt til overgangen til et berekraftig samfunn, og ser det som ein del av danningsoppdraget.

EIT FLEIRSTEMT LÆRINGSLANDSKAP

Folkehøgskulen legg vekt på at læring skjer i sosiale fellesskap, og det sosialpedagogiske er like viktig som det det faglege innhaldet. Ein eksamens- og karakterfri skule er føresetnaden for ein dialogprega pedagogikk, som har dei rette spørsmåla

FOLKEHØGSKULEN HAR TRU PÅ MENNESKET SINE IBUANDE MOGELEGHEITER

meir i fokus enn dei rette svara, prosess meir enn produkt, den frie og likeverdige samtalen meir enn kunnskapsoverføring.

Eit særtrekk ved folkehøgskulen er det fleirstemte læringslandskapet. Det pedagogiske arbeidet blir utført på fleire ulike læringsarenaer, og involverer heile personalet på ein skule. I tillegg til undervisninga er internatet en sentral del av ram-

mene for det pedagogiske opplegget på skulene, og blir brukt aktivt i dannelsesprosessen.

I samspel mellom å utvikle personleg autonomi og sosialt ansvar, utfordrar folkehøgskulen den einskilde til å sjå seg sjølv i ein større samanheng og reflektere over egne verdiar.

Undervisninga i folkehøgskulen tar utgangspunkt i elevane sitt eige liv, og den lokale og kulturelle forankring den einskilde tilhøyrar. Pensum- og eksamensfridomen gjer at skulene kan sette rammer for forpliktande fellesskap som skaper mot, lyst og ansvar for å delta og lære. Læringa er praksis- og erfaringsbasert, og undervisninga er prega av eit stort mangfald. Mykje av læringa skjer mellom elever, og mellom tilsette og elever. Undervisninga utviklar elevane sine evner til kritisk refleksjon, etisk medvit og solidaritet, gjennom deltaking i forpliktande fellesskap.

Det fleirstemte læringslandskapet legg til rette for danning, som er skuleslaget sitt hovudmål.

DEL B: PRINSIPPROGRAM

Basert på idégrunnlaget, danningssynet og menneskesynet som kjem til uttrykk ovanfor, skal Folkehøgskoleforbundet arbeide for:

- den einskilde si danning, fridom, utvikling og myndiggjering, slik at alle, uavhengig av bakgrunn, kan finne mot til meiningsfull og forpliktande deltaking i samfunnet.
- eit ope, inkluderande, demokratisk og berekraftig samfunn der alle deltar i solidaritet og med gjensidig respekt for det menneskelege mangfald og naturen.
- gode rammer for ein fri, aktuell og framtidretta folkehøgskule med høg kvalitet.
- vidareutvikle folkehøgskulen som et skuleslag for danning og folkeleg opplysning.
- å sikre at alle har ei reell, praktisk og økonomisk mogelegheit til å gå på folkehøgskule.
- ein attraktiv og god arbeidsplass for alle som jobbar i skuleslaget.

DEL C: PRIORITERTE OMRÅDER 2025 – 2029

Folkehøgskulen skal gå engasjert og modig inn i vår tid. Vi erkjenner at klimakrisa krev handling og set demokratiet si løysingsevne på prøve. Vi vil møte klimafiendskap og antidemokratiske tendensar med humanistiske verdiar, og arbeide for at skulane skal bidra til at elevane aukar sine kunnskapar og evner til å leve berekraftige liv.

Dagens folkehøgskuleelevar har vakse opp med ein politisk og teknologisk røyndom der skiljet mellom sant og usant – og dermed mellom rett og gale – blir utfordra. Den utfordringa skal vi møte saman med elevane. Folkehøgskulen skal tilby levande og mangfaldige demokratiske fellesskap, der den einskilde elev blir møtt med respekt. Vi skal kjempe mot utanforskap med inkludering og solidaritet.

På bakgrunn av idé- og prinsippprogrammet skal følgande punkter være prioriterte arbeidsområde for Folkehøgskoleforbundet i den komande perioden. Styret bestemmer prioritering i det daglege arbeidet.

I IDÉ- OG UTVIKLINGSARBEID SKAL FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET:

- være skuleslaget sitt sentrale organ for å ivareta og formidle folkehøgskulens sine idéar, tenking, praksis og pedagogikk.
- ha eit særleg fokus på demokratisk beredskap, fredsarbeid og danning.
- bidra til skuleutvikling og pedagogisk utviklingsarbeid, med et spesielt fokus på folkehøgskulen som ein arena for dialog og demokratisk danning.
- bidra med tilbod om pedagogisk opplæring og kurs til alle yrkesgrupper på skulene.
- arbeide for å ta vare på seniorane sine ressursar og erfaringar i idé- og utviklingsarbeidet.
- arbeide for større mangfald og representativitet i folkehøgskulen
- inspirere skulane til å redusere sitt klimaavtrykk gjennom drift og aktivitetar, og arbeide i lojalitet med felles bærekraftsvedtak i organisasjonane i norsk folkehøgskule.

- bidra til forskings- og utviklingsarbeid i skuleslaget.
- arbeide for eit konstruktivt samarbeid med dei andre organisasjonane i skuleslaget, og delta i drøftingar om ei

mogeleg ny organisering av Folkehøgskolekontoret, og ev. samanslåing av organisasjonar.

- styrke songtradisjonen i folkehøgskulen.
- være rusta for, og delta i den skulepolitiske debatten. Folkehøgskulen skal være motvekt til målstyring, og arbeide aktivt for å formidle vår samfunnsnytte ut frå egne verdiar og på egne premisar.
- arbeide for å auke kompetansen for skulane sine styrerepresentantar, omkring drift av folkehøgskule.
- sikre god implementering av ny lov og forskrift, inkludert forståing av revidert formålsparagraf.
- bidra til å styrke samarbeid, erfarings- og ideutveksling i nordisk folkehøgskule.

I ARBEIDET INN MOT MYNDIGHETENE SKAL FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET:

- arbeide for gode rammevilkår for folkehøgskulane.
- arbeide for støtte frå myndighetene til prosjekt som fremmer skuleslaget sitt

- dannings- og folkelege opplysningsoppdrag.
- arbeide for å auke i statleg tilskot til finansiering av etter- og vidareutdanning av tilsette i folkehøgskulen.
- arbeide for å betre studiefinansieringa for folkehøgskuleopphold.
- På arbeidslivsfeltet skal Folkehøgskoleforbundet:
- arbeide for gode og rettferdige arbeidsforhold for alle medlemmer.
- vidareutvikle organisasjonen til beste for medlemmene, inkludert å gje opplæring og støtte til lokallagsarbeid.
- bidra til å vidareutvikle den norske tre-part-modellen i utdanningssektoren og ivareta dei overordna rammevilkåra for tilsette.
- arbeide for å styrke rekrutteringa innanfrå til leiarstillingar i skuleslaget.

- jobbe for avtaleverk som tar vare på både arbeidstakarar og skuleslaget sitt særpreg.
- styrke det lokale partssamarbeidet gjennom tillitsvaltopplæringa.
- arbeide for å rekruttere alle leiarar i folkehøgskulen som medlemmer.
- arbeide for å auke medlemstalet i alle yrkesgrupper.

NEMNDA SOM JOBBET FRAM DET NYE IDÉ- OG PRINSIPPROGRAMMET VAR:

Marianne Amundsen (styret i FHF, Agder fhs.), Finn Birkeland (Åsane fhs.), Signe Strøm (Nansenskolen), Angelina K. Christiansen (Generalsekretær FHF) og Einar Opsvik (leiar FHF).

FOLKEHØGSKULEN SKAL GÅ ENGASJERT OG MODIG INN I VÅR TID

FEIRING NANSENSKOLEN – 30 ÅR

FREDSBYEN LILLEHAMMER!

I september markerte Nansenskolen at det er 30 år siden den første gruppen fra Bosnia-Herzegovina kom til folkehøgskolen for å delta på dialogseminar, mens krigen fortsatt pågikk. Dette var begynnelsen på Nansen Dialognettverk. Siden da har 3000 mennesker fra Balkan besøkt Lillehammer, og mange grupper fra Lillehammer kommune har reist til Balkan.

Bjørn Lie, Vanja Pestoric, Hanne Eggen Røislien, Inge Eidsvåg og Steinar Bryn var bidragsyterne. De snakket om hvordan det aktive fredsengasjement har bidratt til gjensidig utvikling på Balkan og Lillehammer. Spørsmålet om hvilken rolle Lillehammer kan ta som Fredsby fremover ble diskutert. Eli Saastad, styreleder i Lillehammer Næringsforening presenterte et sterkt budskap:

«Hvordan kan vi invitere verden hit, ikke bare som turister, men som deltakere i et nytt kapittel for fred og dialog? Friby, Wexfo, Unescostatus, Nansenskolen og Nansen fredssenter gir oss både legitimitet og et globalt fellesskap å spille på. Dialogen og litteraturen – fortellingene, ordene, stemmene – er våre sterke pilarer og brobyggere i fredsarbeidet. Vi blir – og tar – en posisjon gjennom de tingene vi velger å gjøre. Og nå har vi muligheten til å forsterke valgene som de foran oss har lagt et unikt grunnlag for (...). Lillehammer kan være stedet der ord skaper fred. Kanskje kan «fredsbyen» bli vårt nye lys i gågata – og et etterlengtet lysglimt i verden». Tusen takk til alle som bidro!

Nansenskolen – FB

Fotos: Nansenskolen

Steinar Bryn, fredsbyggeren med dialog som verktøy.

Lillehammer- fredsbyen

TILLITSVALGT-KONFERANSEN PÅ SANNER

Sonja Evang på Tillitsvalgtkonferansen

Et spennende og variert program møtte de tillitsvalgte på Sanner Hotell i oktober. Opplæring og deling av erfaringer sto som vanlig sentralt - og det ble avholdt forkurs for nye tillitsvalgte, før selve konferansen gikk av stabelen. På programmet sto blant annet tillitsvalgtes medvirkning og rektors styringsrett ved advokat Benedicte Hille. Hun tok også for seg lovens krav til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Generalsekretær Angelina K. Christiansen snakket om lønn og arbeidstid for praktisk personale og lokalt reglement om tjenestereiser.

Advokat Benedicte Hille snakket om tillitsvalgtes medvirkning og rektors styringsrett. Hun tok også for seg lovens krav til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø.

Grethe Garvik (Fosen Folkehøgskole) og Hanne Janshaug (Sandefjord folkehøgskole) tar ordet i meningsutvekslingen.

Hilde Maria Nicolaisen (Møre folkehøgskule), Ingeborg Bjelland fra Fjordane Folkehøgskule, Jakob Steenberg Thompson fra Sund, Jan Tore Jensen fra Skjeberg Folkehøyskole representerer her den frilynte siden.

Torleif Bay fra Fana folkehøgskule, Øyvind Udø fra SKAP Kreativ Folkehøgskole og Tove Nordstokke fra Jæren Folkehøgskule.

Thor-Atle Svortevik fra Pasvik Folkehøgskole sammen med Tone Kvammen Langnes fra Ålesund Folkehøgskole.

Anethe Alfsvåg fra Romerike Folkehøgskole i samtale med Bitte Velund fra Oslofjord Folkehøgskole.

Angelina K. Christiansen, sammen med Espen Bråten Kristoffersen og Astrid Moen.

Generalsekretær Angelina K. Christiansen tok for seg lønn og arbeidstid for praktisk personale og lokalt reglement om tjenestereiser.

Annonse

LINJETURER MED KILROY

Vi skreddersyr linjeturer som treffer

Uansett om dere drømmer om en rundreise i Japan eller Sør-Korea, vil dykke ned i kulturlivet i Berlin, eller ønsker aktiviteter som bygger linjen sterkere, fikser vi det.

Surfing på Bali?
Frivillig arbeid på Zanzibar?
Språkkurs i Spania?
Eller noe helt annet?

Vi tilpasser turen til akkurat deres linje og sørger for opplevelser som både inspirerer og engasjerer.

Planlegger dere nye linjer neste skoleår?

Vi hjelper gjerne med å utvikle både linjer og linjeturer fra scratch.

Se mer på kilroy.no/studieturer
eller ring oss på 2310 2310

NY LOV

SKINNER STERKERE NÅR VI SKINNER SAMMEN

Av Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling,
Noregs Kristelige Folkehøgskolelag

Må vi arbeide annerledes nå som vi har fått ny lov? Dette spørsmålet var samtaletema på flere folkehøgskoler ved oppstart av nytt skoleår denne høsten. Den brede forståelsen er at den nye loven fortsatt gir skolene stor frihet til selv å utforme skoleåret. De nye formålsformuleringene sier likevel noe om både vektlegging og metode. De er ikke verdinøytrale!

Ligger det noen nye føringer eller muligheter i den nye loven? På en skole jeg besøkte denne høsten, bestemte de seg for å se nærmere på formålet folkelig opplysning og aktivt medborgerskap og hvilken mulighet elevene har til å utøve dette. På forhånd hadde vi plukket ut de arenaene og settingen vi synes var mest aktuelle å utforske. Dette var ulike fag, organiserte møtepunkt og noen sentrale fysiske rom på skolen.

Vi hadde bestemt oss for å teste ut en modell som deler inn elevenes mulighet for medvirkning eller samhandlingskraft (Sun Model of Co-Agency/Sol-modellen for felles handlekraft) i åtte nivåer. Laveste nivå er taushet, elevens stemme blir ikke hørt i det hele tatt. På nest høyeste nivå er det elevene som tar initiativ og tar alle bestemmelser med støtte fra ansatte. På det høyeste nivået er det fortsatt elevene som tar initiativ, men beslutningen tas i fellesskap med de ansatte.

SAMSKAPING

Modellen er hentet fra OECDs framtid for utdanning og ferligheter 2030 og er laget av europeiske studenter som deltok i utviklingen av OECDs læringskompass. Selv med hjelp av Google Translate og Chat GPT, var det ikke så lett å finne en direkte oversettelse av de engelske uttrykkene. Agency kan oversettes med handlekraft eller medvirkning og co-agency betyr ikke bare at flere handler sammen, men at flere parter deler eierskap til prosesser, mål og beslutninger. Jeg valgte også å bruke begrepe samskaping og samhandlingskraft for å forklare modellen.

Samskaping vektlegger at man løser noe i fellesskap - ikke bare samarbeider, men har reell medbestemmelse. Samhandlingskraft framhever fellesskapets betydning. Evnen til å samhandle effektivt med andre utvikles gjennom og i et fellesskap. Dette var et viktig anliggende for de studentene som var med på å utvikle Sol-modellen. De ønsket å vise at på alle nivåer i modellen jobber de unge sammen med de voksne, bortsett fra på nivå 0 (Taushet), hvor verken unge eller voksne tror at unge kan bidra. På de neste tre nivåene har elevene en tro på at de kan bidra, men slipper ikke helt til.

Over Sol-modellen står det noe vakkert:
The light is brightest when we shine together

0. Taushet: Unge tier mens voksne tar og leder alle initiativer og tar alle avgjørelser.

1. Manipulasjon.

2. Dekorasjon.

3. Tokenisme – Symbols inkludering.

4. Unge blir tildelt en symbolsk rolle.

5. Voksenledet med innspill fra de unge.

6. Ledet og initiert av voksne, men delt beslutningstaking med de unge.

7. Unge tar initiativet og alle avgjørelsene, med støtte fra voksne.

8. Unge tar initiativet, men deler beslutningstaking med de voksne i et likeverdig partnerskap

Hva fant de ansatte ut? Det var lite som havnet på de nederste nivåene og ingenting på nivå 0 eller 2. Der nivå 3 og 4 ble brukt var forklaringen enten at de ansatte tok mer plass enn nødvendig, eller at de ansatte faktisk her var nødt til å ta beslutningene. Linje-faget ble vurdert på et høyere nivå enn fellesfag. Elevkveldene var den aktiviteten som ble rangert høyest, noen ansatte plasserte dem helt på toppnivå.

OECD Learning Compass 2030

sitt samfunnsoppdrag». Hun peker likevel på det hun mener er et motsetningsforhold i den nye loven, mellom det ideelle formål og formuleringa under §14 som åpner opp for å «ta videregående opplæring i fag som del av kursopplegget». Hun er urolig for hva som blir konsekvensene og hevder at når faget får første prioritet blir dannelsesprosessen sekundær og mister fokus i samhandlinga mellom tilsett og elev.

Før Mai-Evy begynte som elev på Hallingdal folkehøgskole høsten 1970, skrev hun et brev til rektor Olav Akerlie og spurte om det var mulig å lese forberedende fag mens hun var elev på skolen. I dag skjønner hun godt hvorfor hun aldri fikk svar på brevet. I ettertid ser jeg hva som ville ha skjedd, - mellomromma (jfr. hennes artikkel fra 2010) ville blitt slukt av boka og faget og jeg ville gått glipp av viktige elementer i dannelsesprosessen.

Personalgruppa jeg besøkte konkluderte med at flere fag, rom og aktiviteter med fordel kunne organiseres annerledes. Slik kunne de bidra til større felles handlekraft i elevgruppa. Dette ble vurdert som en positiv endring som ville gi elevene erfaringer med og læring om aktivt medborgerskap. Til slutt snakket vi også om at dette kan bidra til utvikling og fornying. Den samhandlingskraften som ligger i elevinitierte tiltak og medbestemmelse (nivå 8), kan være en drivkraft til å gjennomføre gode og nødvendige endringer i skolehverdagen.

Hvordan slipper vi elevene til? Dette var ett utgangspunkt for samtalen i personalgruppa. Det andre utgangspunktet var uttrykket folkelig danning. Dette begrepet betoner den gjensidige dialogen i større grad enn folkeopplysning gjorde. Opplysning er fortsatt målet, men tyngdepunktet i hvem som bidrar inn i denne prosessen er flyttet. Kanskje ligger noe av svaret på de framgangsmåtene eller metodene vi ser etter i vektleggingen av det folkelige? Personalgruppa pekte på behovet for noen tomme rom hvor elevene har reell medvirkning. Jeg blir også minnet om sitatet «lyset kommer nedenfra». Studentene bak Sol-modellen ville bidra til at unge og voksne kan skinne sterkere sammen. Da må vi slippe til lyset nedenfra.

Gjennom å legge til rette for aktivt medborgerskap i skolehverdagen gir skolene elevene en vennlig dytt inn deres egen tid. Når de sammen med andre, både ansatte og medlever, får kjenne på kraften i et likeverdig samarbeid, setter dette varige spor.

I en samtale med Mai-Evy denne høsten snakket vi litt videre om det hun skrev for femten år siden. Vi opplever begge at det fortsatt har aktualitet, også i lys av den nye folkehøgskoleloven. Mai-Evy Bakken gjentok sitt poeng fra artikkelen: «Folkehøgskolen får statstilskudd for å være en skole for allmenndanning og folkelig opplysning. Det er her skolelaget har sin styrke og

ET SKOLEÅR SOM ENDRER ALT

Thor-Atle Svortevik og Iselin Breivold må snart regne med å gjenkjent på gata. I desember vises nemlig filmen FOLKTALES på NRK, hvor de to lærerene, et knippe hunder og skolens elever er hovedrolleinnehavere.

Etter at filmen har gått sin seiersgang på den prestisjefulle filmfestivalen Sundance i USA, og (blant andre) vår egen Bergen Internasjonale Filmfestival, har lovordene ikke latt vente på seg.

– Det kommer stadig fagfolk bort til meg etter visninger av filmen; senest i Bergen var det en psykolog som vil vite hvordan vi mestrer å være så bestemte mot elevene våre – samtidig som vi evner beholde dem, forteller Thor-Atle Svortevik.

– Hva svarte du da?

– At jeg tror det skyldes at de innerst inne kjenner at vi vil dem vel. At alt vi gjør – kommer fra et godt sted.

OSCAR-NOMINERT REGIDUO

Filmene er satt til de vidstrakte, snødekte landskapene i Nord-Norge og følger en gruppe tenåringer som legger ut på et transformativt år ved Pasvik Folkehøgskole. Der legger de bort moderne distraksjoner til fordel for enkelhet, selvutforskning og overlevelsessevner.

– Vi var interessert i temaet å bli voksen; hvordan man blir modig, hva som skal til for å tre inn i voksenlivet med verdighet og uten frykt, sa regissør Heidi Ewing etter at filmen hadde premiere i Park City.

For FOLKTALES er i bunn og grunn en coming-of-age-dokumentar om et år på Folkehøgskole. Det er en observerende og vakkert fotografert dokumentar med elever fra inn- og utland, som er nysgjerrige på å lære mer om jakt, fiske og villmarksliv.

velser. Vi møter Bjørn Tore som har vanskeligheter med å få seg venner, nederlandske Romain, som sliter med sterk sosial angst – og Hege, som ikke ennå er ferdig med å sørge over tapet av sin far. Kombinasjonen av åpenhjertig menneskelig drama og engasjerende skildringer av dyr og friluftsliv, gjør FOLKTALES til et gripende portrett av et skoleår som endrer alt.

HUNDER SOM STOLER PÅ DEG

Bakgrunnen for filmen, var at Heidi Ewing for noen år siden hørte de siste 30 sekundene av en podkast, hvor hundekjørerene Blair Braverman sa at mens man kjører slede kan hundene forlate deg og la deg dø om de ikke stoler på deg. Ewing ville vite mer, så hun kjøpte Bravermans bok Welcome to the Goddamn Ice Cube: Chasing Fear and Finding Home in the Great White North. Hun lærte mer om hundekjøring – og oppdaget at Braverman hadde gått på en såkalt folkehøgskole. Ewing undersøkte om slike skoler fortsatt eksisterer, og fant ut at det finnes over 400 folkehøgskoler bare i Skandinavia. Etter å ha besøkt fem av dem, bestemte hun og medregissør Rachel Grady seg for å fokusere på én.

I STARTEN VAR DET RART

Inspirert av norrøn mytologi rammer Ewing og Grady inn elevenes opplevelser gjennom Odins observasjon av Nornene – tre vise kvinner (tilsvarende skjebnegudinnene i gresk og romersk mytologi) som spinner livets tråder. Filmene vever sammen livene til disse unge menneskene mens de navigerer utfordringene og belønningene ved livet i Nord-Norge. Fra å ta vare på en flokk lojale sibirhuskier – som sies å kunne avsløre ens sanne jeg – til å tåle den nådeløse kulden, konfronterer ungdommene sin egen frykt og usikkerhet.

For Hege Birch Wik, en av elevene, representerer skolen en flukt. Etter farens tragiske bortgang søker hun trøst i villmarken, mens hun kjemper med ungdomstidens press og sosiale mediers nådeløse blikk. Under premieren snakket Wik om Ewing og Gradys måte å jobbe på:

–I starten var det ganske rart. Jeg var ikke vant til at to damer fulgte etter meg. Men etter hvert ble de som venner. De presset meg aldri til å snakke om noe jeg ikke ville. De kunne også merke hvis det var for tidlig å snakke om noe. I det første intervjuet snakket vi bare kort, og jo bedre vi ble kjent, jo mer komfortable ble vi, og da kunne vi snakke om det dype. De var kjempeflotte.

Kilder: Sundance.org

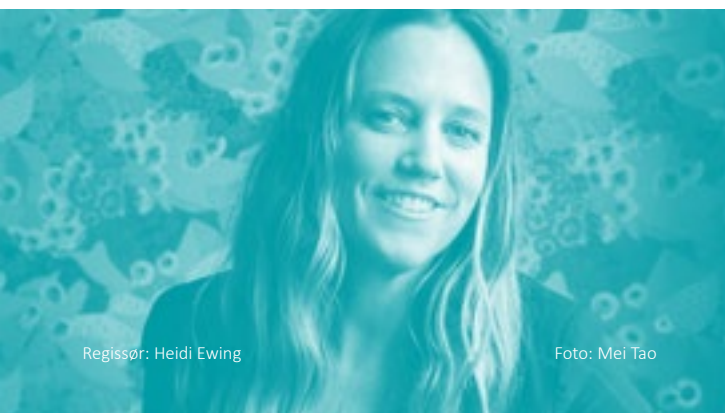

Thor-Atle har nesten alltid god tid, enten det er til eventyrlige historier eller til samtaler og fellesskap. Når har han en av hovedrollene i dokumentaren FOLKTALES.

Hege og Odin.

Foto: Tor Edvin Eliassen

Regissør: Heidi Ewing

Foto: Mei Tao

Regissør: Rathel Grady

Foto: Charlie Gross

Romain og Mjød.

Foto: Lars Erlend Tubaas

«KAMPEN OM KUNSTEN

– ET FORSVAR FOR KULTURENS ROLLE I DEMOKRATIET»

Norsk kulturliv er i krise. Offentlige bevilgninger kuttes, kulturjournalistikken rives ned, og populistiske krefter skaper et kunst-fiendtlig klima – hvor kunst stemples som noe elitistisk, dyrt og latterlig.

I denne boka analyserer forfatter Mariken Lauvstad ulike kulturdebatter, som trusselen om nedlegging av Oslo Nye Teater, Sløseri-ombudsmannens innflytelse på den offentlige samtalen om kunst – og TV 2s omdiskuterte slagord «Mindre smal kunstfilm – mer av det du egentlig vil se». Forfatteren viser hvordan ideen om kunstens samfunnsbyggende kraft er langt mer fremmed i dag, enn den var da sosialdemokratiets kulturpolitikk ble utmeislet etter andre verdenskrig.

Nå som ytre høyre truer det frie samfunnet, trenger vi kunsten som arena for visjoner, kritikk, estetikk og fellesskap mer enn noen gang, skriver forfatteren. Demokratiet tar skade hvis vi ikke tar kampen for kunsten.

Både journalister og boklesere har fått øynene opp for denne boken. Her advarer Lauvstad, som til daglig er teateranmelder og kulturkommentator i Klassekampen, om at norsk kulturliv er i krise.

Allerede før boka ble sluppet, ble intervjuer og kommentarstoff publisert i Dagens Næringsliv, Klassekampen og Aftenposten. Forfatteren er intervjuet i NRK, Nyhetsmorgen, i Norsk Shakespeare-tidsskrift – og boka er bredt anmeldt. Også på sosiale medier deler kulturfolk og boklesere innhold om boka.

Boka er viktig – og anbefales på det varmeste

Øyvind Krabberød

Info:

Kampen om kunsten,
et forsvar for kulturens rolle i demokratiet

av Mariken Lauvstad
2025

Forlag: Res Publica

Pris: 379,- kr

«DET VIGTIGE, DET EGENTLIGE OG MENINGEN MED DET HELE»

Lene Rachel Andersen sin visjon er å spreie kunnskap om danning og den nordiske pedagogikken globalt. Ho blir beskrive som dannelsesaktivist.

Andersen har bak seg eit omfattande forfattarskap, som tar for seg kompleksiteten i verdssamfunnet. Ho fokuserer på kultur, danning, åndsliv og den rolla Norden kan spele i dei omveltingane som verda møter i tida framover. Ho er også sentral i tenketanken *Nordic Bildung*, som mellom anna arbeider for å spreie den nordiske dannelsesmodellen.

I boka «Det vigtige, det egentlige, og meningen med det hele» – tar Lene Rachel Andersen mål av seg til å svare på dei store tema som tittelen indikerer, og langt på veg gjer ho det med overtyding. Med analytisk presisjon, grundig refleksjon og tyngde, presenterer ho sine svar. Når den retoriske innpakninga er folkeleg og forståeleg, skulle det gjere hennar bok og budskap relevant for alle folkehøgskulefolk. Boka stimulerer til samtale og diskusjon, og understrekar tydeleg behovet for kunnskap og kulturelt medvit. Ho har stor respekt for den danske Højskolen og ser denne som ein viktig institusjon for utvikling og medvit:

...det burde være en menneskeret at komme på højskole eller på anden vis bruge minimum et halvt år i sin ungdom til at udvikle, hvem man selv er og gerne vil være, hvilke fællesskaber, man gerne vil være en del af og tage medansvar for, og dernæst lære at udtrykke det.

Andersen tar utgangspunkt i ei analyse av ein verdssituasjon som i dag er meir kompleks og dramatisk enn nokon gong. Vi står i dag overfor svært alvorlege val – og står på kanten av det våre system kan tole. Resultatet av dette heng nært saman med forståinga av kva det betyr å vere menneske. Å ta begrunna val, fordrar at ein har fokus på kultur, natur, verdiar og kunnskap. Denne boka er eit bidrag til slike prosessar. Å bli bevisst. Gjenom å belyse tre store, eksistensielle tema, søker Andersen etter svar og ynskjer å stimulere til diskusjon og samtale.

For å kunne definere kva som er det viktige framover, nyttar Andersen forfattaren, filosofien og futuristen Zak Stein si utkrystallisering av ni eksistensielle utfordringar. Vår evne til å løyse desse utfordringane er avhengig av vår evne til å forstå. Gudmund Hernes hadde noko av same fokus i sin tale på Folkehøgskoleforbundet sitt landsmøte i juni i år, der han understrekar kompleksiteten i det vi står overfor. Han seier det slik: *Vi har nådd grensen for hva vi kan begripe eller forstille oss.*

For å kome ut i andre enden av eit kaos, poengterer Andersen at vi må ta vare på *det umistelige*. Her viser ho mellom anna til ein dansk undersøking som definerer ti verdiar som blir halde høgt i det danske samfunnet. For folkehøgskulen er det særleg interessant at *frisind* er på lista. Tilsvarende for norsk folkehøgskule er *det frilynte* viktig å definere og ta vare på. For Andersen er det umistelege knytt til dette:

Personligt er jeg bange for at miste friheden.

Andersen søker også etter *det egentlige*. Finnast det eit fast punkt, eller kan alt vere offer for dekonstruksjon? Kva er det i oss sjølv og kva er det i våre fellesskap som har verdi, og kva kan eg eller vi bidra til å ta ansvar for? Den danske Højskolen får komplimentet:

Det som højskolerne gør og som den har gjort i nu over 170 år, er at den giver unge mennesker adgang til de dybere lag i våres kultur.

Slik stadfestar ho også formålet for norsk folkehøgskule om folkeleg opplysning. Det skjer når lærarane utfordrar elevane sitt verdsbilete, dei blir sett ut av balanse – og må på analogt vis med samtalen i sentrum, finne ut kvifor. Daningsreisa blir halde fram som tidlegare tiders kjelde til visdom og kunnskap både om eigen kultur og møte med andre menneske. I Norsk folkehøgskule i dag er det stor spenning mellom reiser med ulike kvalitetar: Fine opplevingar på plaskereiser til sydlige strok, eller reiser med ein substans som endrar livet for alltid.

Andersen vågar også å snakke om *ånd* – det som gjer oss til menneske, vår relasjon til kvarandre, historia og ei felles kollektiv kjensle og som utfaldar seg i kulturlivet. Ein må diskutere dei samanhengar ein er ein del av, for å kunne danne seg meiningar og utvikle det Andersen definerer som ein *eksistensiell retningsans*, og ha dette med seg som ei indre ryggrad gjennom livet.

ANDERSEN GJER EIT POENG UT AV AT DET ER LESING SOM ER SENTRALT. DETTE ER HARD ARBEID OG DERFOR ER EFFEKTEN STOR, OG VI MÅ SLUTTE Å SNAKKE OM AT Å LESE SKJØNNLITTERATUR ER SNOBBERI.

I boka sitt tredje hovudkapittel set Andersen ord på sjølve meininga med livet – eit ambisiøst prosjekt med gode forslag. Denne bokmeldinga skal ikkje røpe kva svar som blir foreslått, men det blir tydeleg understreka at vegen fram til slik erkjenning krev innsats. Andersen gjer eit poeng ut av at det er lesing som er sentralt. Dette er hard arbeid og derfor er effekten stor, og vi må slutte å snakke om at å lese skjønnlitteratur er snobberi. Det er det motsette; det er livsnødvendig for å ta vare på vår kultur, vårt åndsliv og evna til refleksjon. Litteraturen speglar samfunnet.

Lene Rachel Andersen arbeider systematisk med «Det viktige, det egentlig og meningen med det hele»: Ho set ord på kven ein er som individ, som dansk, som nordisk, som europear og kven vi er i Vesten. Boka kan nyttast som inngangsport til å stille spørsmål til våre elevar – og skape samtalar der vi tar utgangspunkt i elevane sin eigen bakgrunn og bagasje.

Denne boka stiller store krav til oss alle, men i kanskje særleg grad til dei komande generasjonane som skal leve med dei utfordringane som vi står overfor. Det krev medvit, diskusjon, integritet, mot, kunnskap og vilje til å sjå kompleksiteten. Å være lærar i folkehøgskulen er den mest krevjande lærarrolla ein kan gå inn i. Å ta desse tema på alvor gir folkehøgskule-rørsla i Norden den naudsynte legitimitet, retning og styrke til å overleve som samfunnsinstitusjon inn i ei ukjent framtid.

Einar Opsvik

Interøju med kunstneren Jan Hakon Erichsen, aktuell med utstilling i Moss kunstgalleri – Moss kunstforening. Det er hans største separatutstilling i Norge så langt.

HAR 828.000 FØLGERE PÅ INSTAGRAM:

LEVER AV Å ØDELEGGE

Av Øyvind Krabberød
Foto: Jan Hakon Erichsen

Kunstner Jan Hakon Erichsen er kanskje mest kjent for sine ødeleggesvideoer på Instagram. Der finner han kreative metoder for å knuse gjenstander.

Vi treffer kunstneren i Moss kunstgalleri for en samtale før hans utstilling som åpnet 13. september. Der kommer han med ni tv-monitorer, en prosjektor og flere tredimensjonale arbeider for å presentere sin performancekunst.

Erichsen studerte ved Kunstakademiet i Oslo, ble uteksaminert i 2004, og har jobbet som kunstner siden den gang. Han har jobbet med installasjoner, ulike utstillinger og visuelle kunstprosjekter, vist i flere land. Men han er altså mest kjent for sine «ødeleggesvideoer» på Instagram hvor han har 828.000 følgere. Han legger ut et videoopptak hver dag, som ofte tiltrekker seg tusenvis av visninger.

– Kan man leve godt som influencer, med en slik følgerskare?

– Jeg opererer ikke som influencer, men satser på stipender og har en bijobb, forteller kunstneren. Han har fra starten av sin kunstnerkarriere jobbet med hverdagsmaterialer, med aggressivitet, mørk- og slapstick-inspirert humor.

ET HELT NYTT PUBLIKUM

De fleste monitorvisningene han har med til Moss er i høydeformat, men han har også klippet sammen en times video med ballongstunts. Disse vises på storskjerm i liggende format.

Da Erichsen startet med sine korte videoklipp av sin performancekunst, som han delte på sosiale medier, fikk han et nytt og stort publikum. Sosiale medier har blitt en helt sentral plattform for hans kunstnerskap.

I sitt store atelier i et kunstnerfellesskap på Romsås (et tidligere sykehjem), produserer han videoene.

– Ofte én video og mange tagninger som kan minne om en miks av MacGyver og Reodor Felgen.

– Hvordan kommer du opp med nye idéer og løsninger?

– Jeg sitter ofte og stirrer ut i lufta til noe dukker opp, veien blir til mens jeg går, smiler han.

Erichsen er opptatt av at kunsten hans ikke skal være så vanskelig tilgjengelig og heller ikke for intern. – Jeg har gått bort fra lange videoer. Det skal være mulig å komme inn og umiddelbart forstå hva som skjer – forstå uttrykket.

– Du drar ikke mye på smilebåndet i dine videoklipp, du er svært alvorlig?

– Jeg er konsentrert, kanskje litt Buster Keaton-aktig, og har hentet inspirasjon fra steinansiktet hans. Jeg prøver å være en nøytral faktor i klippene.

– Det er gaffatape, strikk, hengsler, kniver, sylteagurker, gulrøtter etc i filmene dine, en «gjør det selv estetikk», – du er storkunde hos Claes Ohlson?

– Jeg er opptatt av bevegelighet og kjappeste vei til mål. Det viktigste er at jeg får mine installasjoner til å fungere – og jeg bruker mye av materialet om igjen. Ja, du kan vel si at jeg stadig er innom Claes Ohlson og Biltema, humrer han.

MER ENN JEG HADDE FORVENTET

Dagens kunsts scene er mangfoldig.

– Jeg føler ikke at kunsten min passer inn i noen bestemt kategori, men jeg jobber ikke i et vakuum, og det er mange kunstnere der ute som gjør lignende ting. Jeg er usikker på hvor stor innvirkning videoene mine egentlig har, selv om jeg har mange følgere, men jeg vet at det er mange som gleder seg til å sjekke ut den nye videoen min hver dag, og det er mer enn jeg hadde forventet da jeg startet med dette prosjektet.

Erichsen begynte på kunstakademiet med ønske om å bli videokunstner.

– Men mitt første møte med videoavdelingen var en så stor katastrofe at jeg ikke lagde en eneste video i løpet av tiden der, men i stedet fokuserte på skulptur og installasjonsarbeid. Det var da jeg begynte å jobbe med hverdagsmaterialer og begynte å utvikle en interesse for ødeleggelse og fare. Etter akademiet plukket jeg opp et videokamera igjen og fortsatte med å gjøre det jeg opprinnelig ønsket.

Erichsen har nå mange jern i ilden. Han er med på en gruppeutstilling på Romsås, skal stille ut i Lyon og i Spania er det også ting på gang. Han deltar også med enkeltverk mange steder, blant annet i Linz i Østerrike.

– Jeg håper folk kommer til utstillingen – for å ha det morsomt. Det er mye humor i det jeg gjør, avslutter Jan Hakon Erichsen.

PS. Instagram: janerichsen

MINNEORD OM BJARNE KVAM

Med Bjarne Kvams bortgang har folkehøgskolen i Norge mistet en av sine viktige premissleverandører.

Bjarne Kvam ble født i 1949, han døde nå i september, etter et langt liv i utdanningssektoren i Norge. I 25 år var han rektor ved Norsk Lærerakademi, og de dypeste sporene etter seg har han nok satt i den brede kristelige høyskole- og friskolesektoren, men det er også grunn til å dvele ved hans arbeid i, og for, norsk folkehøgskole.

Da Bjarne Kvam ble leder for Kvam-utvalget som førte fram til NOU 2001: 16 Frihet til mangfold, var det en erfaren pedagog som tok fatt. Bjarne Kvam sa selv at han hadde hatt sin opplæringsfase i folkehøgskolen. At folkehøgskolen hadde vært viktig for ham, og at han hadde med seg betydningsfulle erfaringer, fikk vi som satt i utvalget sammen med ham kjenne på. Bjarne Kvam hadde både grundige egne erfaringer fra folkehøgskolen, et teoretisk overblikk og klare gjennomtenkte holdninger til arbeidet i folkehøgskolen. Han hadde sine røtter i

den kristelige folkehøgskolen. Dette la han aldri skjul på, men med en naturlig åpenhet og ekte dialogisk grunnholdning var han lett å samarbeide med. Med dyp respekt for hele folkehøgskolelandskapet ledet han arbeidet i utvalget på en god og stødig måte.

Arbeidet i utvalget var krevende. Den samfunnsmessige konteksten var ny, med framvoksende deregulering, markedstenkning og ideologisk liberalisme. I dette landskapet skulle folkehøgskolens frihet opprettholdes, og statens rolle var uklar. Skulle staten gjennom klare lover gi folkehøgskolen et trygt rammeverk, eller skulle staten trekke seg helt tilbake og bare gi økonomisk tilskudd. Med bakgrunn i gode samtaler, fruktbare diskusjoner og klare refleksjoner, endte utvalget opp med overskriften «frihet til mangfold», noe som i sin tur førte til følgende lovtekst: «Folkehøgskolens formål er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. Den enkelte folkehøgskole har ansvar for å fastsette verdigrunnlag innenfor denne rammen».

Bjarne Kvam ledet arbeidet på en myndig måte, resultatorientert og framtidsrettet. Han satt også i viktige utvalg som Mjøs-utvalget og Rystad-utvalget, og bidro med sin stemme i utviklingen av hele universitet- og høyskolefeltet. Jeg husker arbeidet i Kvam-utvalget med glede, og har bare gode minner om Bjarne Kvam.

Arild Mikkelsen

MINNEORD NILS ZANDHERS

Nils Zandhers (1929–2025), tidligere lærare og rektor på Nordiska folkhögskolan, är död.

EN LEGENDAR HAR GÅTT UR TIDEN

Det är med stor sorg vi har mottagit beskedet om Nils Zandhers bortgång.

Nils arbetade som lärare och rektor på Nordiska från 1980 till 1994, och ända till slutet var han en viktig och älskad del av skolans liv. Generationer av deltagare har lärt känna Nisse och satt stort värde på hans vänliga, nyfikna och engagerade sätt.

Under de trettio år som följde efter hans pensionering behöll Nils ett starkt engagemang i skolans vardag och i skolans förening. Inte minst var han en central kraft bakom Nordiskas seniorekurser, som han själv var med och startade efter sin egen pensionering. Nils var också en mycket uppskattad gästlärare bland de yngre eleverna, där han gärna berättade om

Kungälv's historia, om starka kvinnor i Norden och om folkbildningens idéer.

Som rektor ledde Nils Nordiska med ett djupt engagemang och en stark kärlek till folkbildningen och dess frihet. Under sin tid som rektor var han med om att starta inte mindre än fyra högskolefilialer i Göteborgsområdet – verksamheter som senare växte till självständiga folkhögskolor.

Nils var en sann folkhögskolemänniska, formad av den rörelse som kom att präglade hela hans liv. Han brukade själv säga: «Jag kom till folkhögskolan – och den räddade mig.» Hans engagemang sträckte sig också långt utanför Nordiska – han var en aktiv nordist och lade ner mycket tid och hjärta i samarbetet med Föreningen Norden. Sitt stora engagemang för Nordiska delade Nils med sin hustru Carin. Han efterlämnar sin son Staffan samt Carins barn från ett tidigare äktenskap.

Nils lämnar efter sig ett stort tomrum, inte bara i Nordiskas nutid utan också som en ovärderlig bärare av Nordiskas historia. Han har varit en del av skolans liv i mer än en mansålder – med värme, klokskap och omtanke.

Tack för allt du gav, Nisse. Du kommer alltid att vara en del av Nordiskas själ.

Nordiska folkhögskolan, Kungälv
P.S. Zandhers jobbet ved Hallingdal folkhøgskule i tre år fra starten i 1959.

Rett og slett legge vrangsiden til.

De fleste har den siden også.
Men det er opp til hver og en hvor mye
plass den får.

Jeg sier ikke at jeg er noen mester i
snillhet. Langt ifra.

Bare et lite stikk

Tenk det. Du er bare et lite stikk unna å
gjøre noens liv litt vanskeligere.

Litt surere. Sette dem på plass. Markere
skapet litt, bare for å vise hvor det skal stå.
Servere et litt butt svar. La det henge i
lufta.

Sende en passiv-aggressiv e-post, men
passe på å avslutte med et «vennlig
hilsen».

Et lite stikk, bare fordi du kan.

Det er kraft i det, må vite.
Hvorfor si ja, om du kan si nei?
Hvorfor være enkel, om du kan
være vanskelig.

Jeg går på smeller stadig vekk.
Er streng der jeg kunne vært raus, vrang
der jeg kunne vært grei.

Men jeg vil være snill. Jeg tror på
snillhet.

Jeg tror ikke folk får det bedre av at vi er
kjipere.

Så jeg øver meg. På å være snillere med
kollegaer. Med elever. Generelt folk.

Selv mot de som sender brysomme
e-poster.

Selv når de maser, er urimelige eller rett
og slett ikke gjør jobben sin.

Det går ikke an å være for snill!
Det er virkelig ikke et verdensproblem
at folk prøver å gjøre godt.
Det er ikke der vi strever.
Jeg får lyst til å rope det ut med Caps
Lock og utropstegn!
For snillhet er ikke det samme som
ettergivenhet.

Det handler om å ville andre vel, også
når man ikke er enig, eller må si nei.
Om å møte folk med godhet, ikke
vrangskap.

Om du kjenner vrangsida komme ...

Før du trykker «send», spør deg selv:

Gjør svaret mitt verden litt bedre?

Hvis ikke, slett kladden og la snillheten
begynne.

For snillhet er handling, og slett ikke
alltid enkleste utvei.

Spesielt ikke mot dem du ikke synes
fortjener det.

Selv om du kan.

Selv om du har makt til det.

KOKKENS

GLANSNUMMER:

TRØNDERMAT MED ASIATISK VRI

Hemmeligheten er å lage noe vi liker selv - mat det er gøy å lage, sier Bjørn Sindre Malmo. Den assisterende kjøkkensjefen på Sund foretrekker mat servert på bordet framfor buffet.

– Om elevene får velge sin favorittrett her ville det sannsynligvis bli sjokoladepuddingen vi lager, sier Malmo når vi ber ham om å presentere et glansnummer fra kjøkkenet. Men selv velger han seg kyllingsuppen med asiatisk vri.

– Et perfekt måltid nå på senhøsten og vinteren, sier Malmo.

Til sammen står tre kokker for maten som serveres elevene på Sund. Hver fredag settes menyen for den kommende uken.

– Da snakker vi gjennom hva vi ønsker å lage, innenfor de rammene vi har til disposisjon.

SJELDEN BUFFET

At alt er hjemmelaget er en selvfølge.

– Å lage alt fra bunnen av gir oss en helt egen glede. Det tar uansett like lang tid å lage en tomatsuppe fra Toro som å lage hjemmelaget tomatsuppe, så for oss er valget er enkelt.

Kokkene på Sund legger sin stolthet i å servere stort sett all mat til bordet.

– Det er sjelden vi kjører buffet; rett og slett for å unngå å bryte opp den gode samtalen. Det er et poeng at elevene skal få sitte i fred og holde samtaler gående. Noen er godt vant med denne måten å dele et måltid på - andre er mindre vant til å nyte maten. Men dette er blitt et viktig poeng for oss.

SUNDS ASIATISKE KYLLINGSUPPE

Grønnsaker

1 liten gul løk

8 stk aromasopp

2 fedd hvitløk

2 stk gulrot

0,5 stk squash

1 stk paprika

2 stk vårløk

2 ss olje til steking

2 ss red curry paste

2,5 dl kokosmelk

4 dl grønnsakskraft (evt kyllingkraft)

200 g nudler

2 ss soyasaus

1 stk lime

Salt og pepper

Finhakk løk og hvitløk. Del aromasoppen i grove biter.

Skjær gulrot, squash og paprika i tynne strimler og vårløken i ringer. Legg disse grønnsakene til side.

Ha olje i en medium varm stekepanne og ha i løk, sopp og hvitløk. Stek i ca. 3 minutter mens du rører.

Ha red curry paste, kraft og kokosmelk i stekepanna og la putre i ca. 5 minutter. Ha gulrøtter, squash, paprika og vårløk i suppa.

La suppa trekke på lav varme i et par minutter.

Mens suppen trekker, koker du nudlene etter anvisningen på pakken. Hell av vannet. Smak til suppen med soyasaus og limesaft.

OPPSKRIFT TIL 4-6 PERSONER

SJOKOLADEPUDDING

4 gelatinplater

3 dl helmelk

3 dl fløte

1 dl sukker

200 g sjokolade

Legg gelatinplatene i kaldt vann i minimum 5 minutter.

Kok opp melk, fløte og sukker under omrøring til sukkeret er oppløst.

Ta kjelen av varmen.

Rør inn hakket sjokolade til smeltet. Klem vannet ut av gelatinen og rør ut i sjokoladeblandingen til en glatt røre.

Hell over i en stor form og la stå i kjøleskapet til stiv, ca. 2 timer.

NY AI-TEST SKAL HJELPE ELEVER MED Å FINNE RIKTIG LINJE

Av Astrid Fuhr

Å finne ut hvilken linje man skal velge på folkehøgskole kan være vanskelig. Informasjonskontorene har derfor laget en interesse-test som bruker kunstig intelligens for å gi søkerne personlige anbefalinger; tilpasset deres interesser.

Usikker på skal du gjøre neste år?

Ta vår AI-test og finn ut hvilken folkehøgskole og linje som er riktig for deg!

To testen

– Vi holder nå på å teste den nye AI-løsningen blant ungdom, forteller daglig leder i Informasjonskontoret for folkehøgskolen, Dorte Birch.

Tilbakemeldingene så langt er svært positive.

– Det er nyttig for oss å høre hva målgruppen mener. Testerne synes at AI- testen gir gode forslag, og at den er logisk og intuitiv å bruke. Ungdommene synes også at det ble lettere å snevre inn mulighetene ved at de fikk konkrete forslag til linjer, sier Birch.

Hittil har først og fremst elever i videregående skole deltatt i testingen. I tillegg skal noen studenter i høyere utdanning og et knippe folkehøgskole-elever få prøve løsningen.

BYGGER PÅ TEKNOLOGIEN BAK CHAT GPT

Testen er basert på Open AIs' teknologi, det samme rammeverket som brukes i Chat GPT. Den fungerer som en språkmodell som lærer og forbedrer seg jo mer den tas i bruk.

Den chatbaserte veilederen er tilgjengelig hele døgnet på folkehøgskole.no, og utgjør et tredje inngangspunkt for dem som ikke starter via «Finn din linje» eller «Finn din skole» på forsiden.

– Testen skal være en uformell og morsom måte for ungdom å bli kjent med folkehøgskole på. Målet er å hjelpe de unge med å finne linjer som passer deres interesser, forklarer Birch.

SKAL GJØRE DET LETTERE Å VELGE

Mange ungdommer synes at det kan være vel mange valgmuligheter når det kommer til hva de skal gjøre etter videregående.

– Det kan også være overveldende å orientere seg i vårt landskap, det er tross alt mange skoler og linjer å velge mellom. Vi håper at denne testen kan senke terskelen for å utforske folkehøgskole og at den hjelper folkehøgskolene med å få flere interesserte elever inn i «trakta», sier Dorte Birch.

Den nye testen fungerer som en «test deg selv», der brukeren får forslag til fag og linjer som kan passe nettopp dem.

Nå gjenstår det bare litt finpuss før lansering.

– Testen gir selvsagt ingen fasit, men kan være et nyttig hjelpemiddel for å vise brukerne de ulike mulighetene som finnes på folkehøgskole. Vi gleder oss masse til å lansere AI testen, forhåpentligvis før jul, avslutter Birch.

Dorte Birch, daglig leder i IF, gleder seg til folkehøgskolens nye AI-test snart er klar til lansering.

BÅL OG STILLHET

Morgensamlinger på onsdager er noe helt for seg selv. 130 elever tett i tett i skolens gapahuk, tre bål med livlig fyr, kaffe og varm saft.

Tre kvarter med samtaler, fortellinger og ettertanke. Et nytt format som gir spennende muligheter.

SANKT BENEDICTS METODE

Opplegget jeg prøvde ut sent i oktober er at de som vil prate, kan dele fritt når det er deres tur. Deretter er det 30 sekunders stillhet før neste person deler. Som ordstyrer holder man i rekkefølgen og passer tiden i pausene.

Temaet for morgensamlingen var tilhørighet, og etter noen anekdoter om temaet, fikk elevene prate i smågrupper om hva fellesskap betyr for dem på folkehøgskolen.

Til slutt fikk de som ønsket, dele noe som beskriver folkehøgskolefellesskap på sitt beste.

Stemninga som ble skapt da de delte historiene er noe jeg kun har opplevd utpå våren når alle kjenner hverandre og de gruer seg til skoleslutt.

“

Jeg tror hele klassen gråt da hun sang, for vi vet hvor nervøs hun var.”

“Når mamma spør hvordan jeg har det og jeg bare må smile uten å kunne forklare.”

Mot slutten kom en litt spe stemme med den sterkeste meldingen.

“Jeg kan være meg selv uten å føle på skam.”

SKRÅBLIKK
FRA
SVERIGE

SÅ SNÅLT ÅR INTE LIVET

Den nuvarande regeringen i Sverige har ikke gjort seg kjent for å elske folkbildningen. En kass økonomisk verklighet har presset to folkhøgskolor til å legge ned sin verksamhet under det senaste året, og vi svävar fortfarande i ovisshet kring vad det omfattande betänkandet ”Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42)” praktiskt kommer att innebära för våra verksamheter.

Desto mer glädjande var det därför att regeringen i våras beslutade att förlänga initiativet Forskarskolan för folkhögskollärare, genom att erbjuda tolv nya forskarstuderande att genom licentiatprojekt bidra med praktiska kunskaper om folkhögskolan. Glädjande också på ett personligt plan för mig, då jag efter viss vanda sökte, och antogs, till en av platserna på Linköpings universitet.

För femton år sen var jag hängiven masterstudent på Litteraturvetenskapliga institutionen i Uppsala, med siktet inställt på en doktorandtjänst. Av olika anledningar sökte jag aldrig. Och har inte utan viss sorg tänkt att den möjligheten nu gått mig förbi. Nu när jag är bosatt i Jämtland, blivit mamma, lämnat universitetets värld.

Men så snålt är inte livet. Det kommer nya chanser. Denna text skriver jag därför från Norrköping, på konferensen ”Demokrati och medborgarskap i förändring” anordnad av Mimer – nationellt program för folkbildningsforskning. Storligen intressant.

Det var ju det där med det livslånga lärandet...

SLUTT MED DET!

Du som mener et år uten karakterer er et år uten retning,

slutt med det!

MaxPower

NOTERT

EIT HAMSKIFTE I DEN NORSKE KYRKJA

Med valet av Sunniva Gylver – og ikkje Stålset 2 – som Oslo biskop i 2025, signaliserte Den norske kyrkja eit oppbrot frå den politiserande kyrkja. «Kyrkja er ein fellesskap i trua, ikkje ein fellesskap av meiningar». Understreka Gylver. Med henne har Kyrkja igjen fått ein biskop som trur på dommedag: «Vi må stå til rekneskap med livet vårt overfor Skaparen.»

Rune Slagstad i Dag og Tid

KUNST I KRIG OG KRISE

Kunsten har gang på gang vist at den er viktig i kriser. Det er lenge siden andre verdenskrig hvor nordmenn leste Arnulf Øverland, Inger Hagerup og Nordahl Grieg for å holde motet oppe og samle kampviljen. Ifølge Lars Roar Langslet, vår første kulturminister, skal den finske presidenten Mauno Koivisto en gang ha sagt følgende: «Kultur er en vesentlig del av et lands forsvar.» Og det er, skriver Langslet selv i essaysamlinga «Keiseren og eplekvistene», sant fordi «kultur er summen av de åndelige verdier som har formet et folks egenart og holder det sammen. Uten et slikt verdifellesskap ville vi ikke i dype-re forstand ha noe og forsvare, og heller ikke styrken til å gjøre det».

Trond Åm i Klassekampen

ET VERDIKONSERVATIVT HØYRE?

– Framover mener jeg Høyre bør gå i en mer tydelig verdikonservativ retning. Tomrommet etter Inge Lønning ble aldri fylt., legger Hårek Elvenes (H) til, med henvisning til den tidligere stortingsrepresentanten og nestlederen i Høyre.

– Er det noen konkrete saker du mener er eksempler på dette?

– Det kler for eksempel ikke Høyre å si at man byggede mer natur. Det har ingen appell og passer ikke med forvaltningsansvaret. Høyre er et parti som skal framheve vårt moralske og kulturelle verdigrunnlag.

Hårek Elvenes i Klassekampen

HISTORISK LØFT FOR RØDDING HØJSKOLE

Danmarks eldste folkehøgskole, Rødding Højskole, har mottatt 34 millioner kroner (53 mill NOK) fra A.P. Møller fondet til en gjennomgripende restaurering av spisesal og kjøkken – hjertet i folkehøgskolens fellesskap. Prosjektet omfatter også en ny glassgang, et modernisert produksjonskjøkken og bedre sammenheng i bygningsmassen.

«Det betyr alt for fremtiden – vi er både takknemlige og stolte», sier rektor Mads Rykind-Eriksen. Byggearbeidet forventes igangsatt sensommeren 2026 – og er første fase i en større plan for folkehøgskolens fysiske og dannelsesmessige framtid.

Højskolebladet

DRØMMELIVET

Det er en omskiftelig verden dagens ungdommer må forholde seg til. Store endringer skjer fra den ene dagen til den andre. Midt i det som kan oppleves som et sant kaos, må ungdommene forsøke å gjøre valg som kan påvirke dem resten av livet.

Ung26 peker på en rekke ulike trender. Her er noen av hovedtrekkene.

DRØMMELIVET MIDT I KAOS

Det er flere elementer som gjør at ungdommer opplever usikkerhet akkurat nå:

- Økonomisk usikkerhet som gjør at de ikke stoler på velferdsstatens sikkerhetsnett.
- Usikkerhet knyttet til kunstig intelligens og hva det medfører for ungdommenes framtidsmuligheter.
- Usikkerhet knyttet til bærekraft, klima og jordens sunnhet, og hva det kommer til å bety for framtiden.
- En overstimulering på nyheter og kriser skaper også usikkerhet.

Midt i alt dette forsøker ungdommene å prøve å skape seg et drømmeliv. De har store ambisjoner og de søker trygghet og stabilitet. De har en drøm om økonomisk selvstendighet og å kunne planlegge framtiden sin gjennom å gjøre kloke valg.

KLOKE VALG

Ung26 peker på flere valg ungdommene gjør, eller forsøker å gjøre, for å møte både nåtid og framtid best mulig rustet:

- De ønsker å gjøre kloke økonomiske valg som rustet dem for framtiden.
- De er opptatt av egen helse – fysisk og mental – og tenker langsiktig for å vedlikeholde god helse. De legger vekt på gode rutiner.
- Det er en kraftig økning i ønsket om å kunne lage ting selv helt fra grunnen. Alt fra å lage mat fra grunnen til å kunne reparere i stedet for å kjøpe nytt, har blitt mer populært.
- De ønsker å trappe ned på deres digitale forbruk og foretrekker heller fysiske opplevelser.
- De forsøker å velge jobber som har en framtid og unngår for eksempel yrker som kan bli erstattet av KI.
- De forsøker å unngå å ta feil valg som forbrukere gjennom å gjøre grundig research. De foretrekker varer og tjenester som er anbefalt av venner eller som scorer høyt på tester.

Hver høst legger analysebyrået Opinion fram en analyse om ungdomstrender. Årets analyse heter Ung26 og gir et bilde av hvordan ungdom mellom 15 og 25 år forholder seg til verden.

HVA BETYR DETTE FOR FOLKEHØGSKOLENE?

Det er mye i årets trender som kan få direkte betydning for folkehøgskolene, både i positiv og i negativ retning.

Dersom ungdommene er opptatt av å gjøre økonomisk kloke valg, så kan det oppleves som det motsatte å bruke 150.000 på et år som ikke gir formell utdanning. Samtidig kan året lokke med å være et år med gode rutiner, styrket helse, og et år der man kan få fysiske opplevelser framfor digitale.

På folkehøgskolene kan elevene lære å lage ting fra grunnen – alt fra mat til båtbygging kan man lære på folkehøgskole – og mange folkehøgskoler tilbyr også valgfag i privatøkonomi. Folkehøgskolene svarer altså på mange av behovene dagens ungdommer har akkurat nå.

BEDRE RUSTET TIL Å MØTE KAOS

Det viktigste er likevel at folkehøgskolene er slik de alltid har vært: Et år der man kan utfordre seg selv i et fellesskap. Et år der man dyttes litt ut av komfortsonen og opplever mestringsfølelse i det ukjente. Et år der man lærer fordi man har lyst til å lære, ikke fordi man skal stå til eksamen.

Folkehøgskole kan nok oppleves litt kaotisk for nye elever, men kanskje elevene da står bedre rustet til å møte det store kaoset i verden etterpå?

Det er derfor ekstra viktig for folkehøgskolene å gi ungdommene trygghet på hva de vil få ut av et år på folkehøgskole. De må oppleve året som et fornuftig valg som styrker dem for framtiden.

BEKYMRET FOR DEMOKRATIET

Andelen ungdommer som er bekymret for demokratiet har økt fra 37 prosent i fjor til 45 prosent i år.

Det er en trist utvikling som skyldes både:

- Spredning av misinformasjon og falske nyheter.
- Personvern og datasikkerhet.
- Utviklingen av KI.

Her kan folkehøgskolene virkelig bidra. Vi vet fra tidligere forskning at de som har gått på folkehøgskole bidrar mer i samfunnet enn andre. Det er antakelig fordi de har opplevd på folkehøgskole at i et fellesskap, så er alles bidrag viktige.

Folkehøgskolene er gode på demokratisk danning og på å gi elevene troen på at det nytter. [Det trengs ekstra mye nå.](#)

Av **Dorte Birch**

LEDER I FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

STIPENDET, POLITIKERE OG OMDØMME

Når dette skrives vet vi fortsatt ikke om elever som går på folkehøgskole får omgjort 40 prosent eller kun 15 prosent av studielånet til stipend. Dette avgjøres i desember, og deadline for folkehøgskole-magasinet er i november.

Men vi vet mye. Vi vet at det har vært et enormt engasjement for folkehøgskolen og for å få endret forslaget i statsbudsjettet. Ansatte og elever i folkehøgskolene rundt om i landet har mobilisert voldsomt. Folkehøgskole-kontoret har satt krisestab og vi har vært til stede i flere av NRK radio sine sendeflater. Det er avisinnlegg og blogginnlegg fra ordførere, stortingspolitikere, foreldre, tidligere elever og tidligere ansatte – vi får støtte fra alle kanter. Mange aviser har tatt opp saken på lederplass og redaksjonelt, og folkehøgskolen får støtte. Og ikke minst har godt over 35.000 signert underskriftskampanjen på nett. Det har vært, og er fortsatt – fantastisk.

Likevel må vi stille oss spørsmålet; hvorfor skjedde dette? Hva er årsaken til at få måneder etter at vi fikk full politisk støtte for en helt ny folkehøgskolelov, så må vi sloss for muligheten til å eksistere under levelige rammevilkår? Arbeiderpartiet argumenterer med at vi skal behandles på samme vis som årsstudier ved universitetet. Men vi ser at argumentet ikke holder, det er et tilfeldig kutt som er tatt kun for å spare penger i et statsbudsjett der hovedhensikten er å prioritere Forsvaret.

Folkehøgskolen har alltid måttet sloss for sin eksistens, enten det er den pedagogiske friheten, synkende elevtall eller endrede økonomiske rammer. Vi var vel flere som ønsket arbeidsro etter at spenningen ble utløst da vi etter utmattende høringsrunder kunne juble og Folkehøgskoleloven ble kunngjort. For vi har beholdt den faglige friheten, og vi kan fortsatt utvikle pedagogikk og skoleslag innen rammene av en lov og et formål som egentlig gir oss enda større mulighet til å jobbe med det som er kjernen i folkehøgskolen; fellesskap, demokrati, allmenndanning og folkelig opplysning.

I tillegg har vi også fått en tydelig utfordring fra myndighetene; vi skal fremme mangfold. Men altså – så kom denne kalddusjen.

Jeg spør meg; står vi i en omdømme-krise? Har fokuset på å gjøre oss attraktive for mulige søkere gjort at vi har gått oss helt vill i bilder og beskrivelser av spennende opplevelser, strikkhopp, badeferier og eksotiske reiser? Spennet mellom markedsføring og pedagogikk er ikke en ny debatt, men den er likefullt aktuell. Og kanskje er den mer aktuell enn noensinne.

Øyvind Brandt er opptatt av mye av det samme når han inviterer til fagdag om «Myndiggjøring i en urolig tid». På kurset snakket han blant annet om spenningen mellom det å drive med myndiggjøring av elevene, og på samme tid skal vi være relevante og attraktive. Samtidig er verden i sterk endring. Unge voksne er opptatt av andre temaer nå, enn de var for bare ti år siden. Verden er blitt mer utrygg, med krig og uro som er nær både geografisk og kulturelt, klimaendringene kommer nærmere for hver snøfattiige vinter som går, og et demokrati som er i krise i store deler av verden.

Jeg mener at vi nå står ved et veiskille, og at vi må tørre å synliggjøre at vi er et skoleslag som står stolt og sterkt i en tradisjon som har fremmet fellesskap, frihet, dialog og demokrati i over 160 år.

På hvilken måte linjer og kurs fremmer målene i formålsparagrafen skal nå vises på nettsidene. Dette er en ypperlig anledning til å fortelle hva vi arbeider med på skolene, og sakte men sikkert dempe opplevelses-fokuset. Unge mennesker ønsker innhold og faglighet. La oss vise både dem og alle andre at dette er folkehøgskolens kjerne og egentlige innhold.

Astrid Moen,
nyvalgt leder i Folkehøgskoleforbundet

Arbeidslivet

KRAV TIL DET PSYKOSOSIALE ARBEIDSMILJØET

Arbeidsmiljøloven § 4-3 handler om hvilke krav som stilles til det psykososiale arbeidsmiljøet. Fra 1. januar 2026 utvides denne paragrafen, for å tydeliggjøre hvilke faktorer som er omfattet av lovens krav om et fullt forsvarlig arbeidsmiljø.

Arbeidstilsynets erfaring fra tilsyn har vist at mange virksomheter har manglende kunnskap om hvordan de i praksis bør jobbe med psykososiale arbeidsmiljø-utfordringer. Målet med denne tilføysen i loven er å veilede virksomheter på hvilke arbeidsmiljøfaktorer de bør ha et særlig blikk på, det er ikke tenkt at kravet skal skjerpes.

Det er enighet om at «arbeidsmiljø» handler om selve arbeidet, ikke om trivselstiltak eller lignende. Arbeidsmiljøarbeid handler med andre ord ikke først og fremst om velferdstiltak, men at:

Arbeidet skal organiseres, planlegges og gjennomføres slik at de psykososiale arbeidsmiljøfaktorene i virksomheten er fullt forsvarlige ut fra hensynet til arbeidstakernes helse, sikkerhet og velferd.

Psykososiale arbeidsmiljøfaktorer er blant annet disse:

- a. uklare eller motstridende krav og forventninger i arbeidet
- b. emosjonelle krav og belastninger i arbeid med mennesker
- c. arbeidsmengde og tidspress som innebærer ubalanse mellom arbeidet som skal utføres, og den tiden som er til rådighet
- d. støtte og hjelp i arbeidet

Punktene som inngår i dagens lov skal gjelde fremdeles. Disse er blant annet at arbeidstakers integritet og verdighet skal ivaretas, og at man ikke skal utsettes for trakassering eller annen utilbørlig opptreden.

Vi tror at denne utvidede listen over psykososiale arbeidsmiljøfaktorer vil være til stor hjelp med å skape et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Vi anbefaler at ledelsen involvere hele personalet på skolen, sammen med verneombud og tillitsvalgt, til å sammen identifisere risikofaktorer ved det psykososiale arbeidsmiljøet hos dere. Arbeidsmiljøutvalget vil ha en sentral rolle i dette arbeidet, der hvor dette er etablert. I et slikt utvalg skal bedriftshelsetjenesten være representert; det kan vurderes om man skal involvere bedriftshelsetjenesten også ved skoler uten arbeidsmiljøutvalg.

Lykke til med viktig arbeid for å sammen skape et godt psykososialt arbeidsmiljø.

Angelina K. Christiansen,
generalsekretær i Folkehøgskoleforbundet

BØRS OG KATEDRAL

Raymond Grøvdal Hansen har gjort en kvalitativ studie av hvordan markedslogikken utfordrer profesjonslogikken i folkehøgskolens utviklingsarbeid. I følge Dorte Birch, som er daglig leder for Informasjonskontoret, beskriver oppgaven veldig godt den spagaten folkehøgskolene står i: De må rekruttere elever, for uten elever er det ingen folkehøgskole - samtidig er det viktig at de er folkehøgskole. De må ta vare på verdiene sine og det de står for.

Masteroppgaven Børs og katedral er publisert i SIKT sitt vitenarkiv: <https://hdl.handle.net/11250/3220932>

FAKTURA FOR GRUNNFORSIKRING

I disse dager sender Utdanningsforbundet, i samarbeid med Tryg, ut faktura for forsikringer som gis medlemmer i Folkehøgskoleforbundet. Husk å sjekke at dine opplysninger stemmer.

ATTRAKTIV MYNDIGGJØRING – ET UTVIKLINGSPROSJEKT

Vi gjør oppmerksom på at vi i desember lyser ut følgende to stipend fra Folkehøgskoleforbundets stipend og forskningsfond:

- Stipend til kompetanseheving – for yrkesaktive medlemmer, frist 1. februar
- Stipend til folkehøgskolerelatert forskning – til personer som vil arbeide på mastergradsnivå med ulike sider ved folkehøgskolen, frist 1. mars

MEDLEMS- FORDELER KORT FORTALT:

Engasjement i lønns- og arbeidsforhold:

Folkehøgskoleforbundet gir sine medlemmer mulighet til engasjement og innsats for å bedre egne og arbeidskollegers lønns- og arbeidsforhold.

Kurstilbud i Folkehøgskoleforbundet:

Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmer og tillitsvalgte gratis kurs og skolering i tariff – og forhandlingskunnskap, arbeidsrett og tillitsvalgtarbeid.

Forsikringsordninger: Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmene gunstige forsikringsordninger i samarbeid med Utdanningsforbundet og Tryg Forsikring.

Fortløpende informasjon: Som medlem i Folkehøgskoleforbundet får du fortløpende informasjon om tariffsaker og andre forhold som berører din arbeidssituasjon. Dette skjer gjennom tillitsmannsapparatet, elektronisk nyhetsbrev, Folkehøgskoleforbundets hjemmesider og medlemsbladet «Folkehøgskolen».

Utvalg for alle: Folkehøgskoleforbundet har etablert utvalg for lærere, utvalg for praktisk personale og et skoleutviklingsutvalg. For rektorene er det etablert et eget landsdekkende lokallag.

Vil du vite mer:

frilyntfolkehogskole.no/fhf/medlem/

LEDERFORUM

Takk til alle som deltok på Lederforum. Det er vanskelige tider med kamper på mange fronter, og det er viktig og flott at vi kan samles og samtale om gode løsninger for framtida.

FOLKEHØGSKOLEUKA 2026

Vi minner om Folkehøgskoleuka 3. – 6. august 2026, da feirer vi Folkehøgskoleukas 10-årsjubileum. Ringerike Folkehøgskole er vertskap, og vi skal lage et program som treffer deg midt i hjernen og hjertet.
Kurs for nye lærere – del 2

Vi arrangerer del 2 av kurs for nye lærere 8. – 9. januar 2026. Kurset finner sted på The Well hotell like utenfor Oslogryta. Det er Kjetil Hallre fra Ringerike Folkehøgskole og Frida Isungset fra Sogndal Folkehøgskule som er kursansvarlige. Har du deltatt på del 1 og ikke fått med deg del 2? Nå åpner vi også for påmeldinger fra tidligere kurs for nye lærere – kull. Ta kontakt med oss. Lunsjwebinar for skoleledere vinteren 2026

Vi ønsker å være med på å opprettholde gode, trygge og glade skoleledere med overskudd og arbeidslyst og inviterer til en times lunsjwebinar for skoleledere. Få en faglig oppkvikker. Vi lanserer datoer og gjester snart. Følg med!

NY START FOR SENIORLAGET

Det har vore lite aktivitet i seniorlaget dei siste åra, og det er behov for ei revitalisering. For å kome i gang med dette arbeidet, blir det invitert eit møte på Nestor folkehøgskole, Melsomvik, 9. mars 2026.

Landsmøtet i Folkehøgskuleforbundet (FHF) har i mai 2025, vedtatt nye retningslinjer for seniorlaget. Den største endringa er at ein opnar for medlemskap frå ein er 57 år.

Seniorar i folkehøgskulen sit på mykje solid erfaring og er ein viktig ressurs. Målsettinga er å skape eit lokallag som på ulike måtar tar vare på erfaring og kunnskap om historia, pedagogikken og folkehøgskolen sine grunnleggande idear. Målsettinga er å bidra til å skape retning for norsk folkehøgskule, m.a. gjennom støtte og innspel til styret i FHF og deltaking i det offentlege ordskiftet. Dei nye retningslinjene signaliserer dette tydeleg.

KALENDER

05. – 06. jan.:

Pedagogiske drøftingsdager i D7 på Romerike folkehøgskole. Dette er et møte for Elverum, Follo, Oslofjord, Ringeby, Skjeberg, Solbakken, Toneheim og Romerike folkehøgskole, samt Nansenskolen.

08. – 09. jan.:

Kurs for nye lærere del 2, The Well

12. – 14. jan.:

Rektormøtet, Sanner hotell, Gran på Hadeland

Følg med på kalender på www.frilyntfolkehogskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

Desse finn du på FHF sine nettsider: www.frilyntfolkehogskole.no. Eit nytt seniorlag vil vere eit formelt lokallag i FHF med rett til å sende delegatar med stemmerett til landsmøtet.

Møtet på Nestor vil ha eit fagleg innhald med aktuelle problemstillingar knytt til situasjonen i folkehøgskulen. På dette møtet skal arbeidet også formaliserast ved å velje eit nytt styre. Det blir elles fokus på å legge ein god strategi for eit levedyktig og framtidsretta arbeid. Det blir lagt opp til eit dagsmøte, med muligheit for overnatting og ein hyggeleg kveld på Nestor. Seniorlaget blir eit forum for ideologisk, fagleg og sosialt samvær. Det blir sendt ut invitasjon/rundskriv om møtet med detaljert program tidleg i 2026.

Velkomen til møte i seniorlaget måndag 9. mars 2026, på Nestor folkehøgskole, Melsomvik.

TUREN GÅR TIL KØBENHAVN – MED FOLKEHØGSKOLEFART!

Jeg elsker København. Jeg blir alltid inspirert og glad av å være der. Hva med å legge studieturen dit? Det er jo i Norden det skjer!

Jeg har samlet et lite knippe opplevelser du kan lagre i reisebanken din. Gjerne til en studietur, men også når du skal hit på egen hånd.

KULTUR

Glyptoteket: Imponerende kunst, massive statuehaller og selfie-muligheter som får Instagram til å koke.

Den Sorte Diamant: Ingen dyr diamant, men et modernistisk bibliotek så stilig at selv de uinteresserte får lyst til å lese.

Det Kongelige Teater og Opera: Et utrolig bygg som nærmest ligger i vannet. Hot tips: Broadway-musikalen Dear Evan Hansen står for tiden på plakaten. Den er NYDELIG!

Louisiana Museum: En liten togtur ut av byen tar deg til et museum hvor du møter Warhol, Picasso og dansk modernisme. Det er faktisk gratis inngang for alle under 18. Et av verdens vakreste museer.

UNIKE OPPLEVELSER

Rosenborg Slot: Ekte slottstemning som vil ta pusten fra enhver.

Assistens Kirkegård: Her ligger H.C. Andersen og Søren Kirkegaard begravet – det perfekte stedet for dype samtaler og ettertanke.

Cisternerne: Et museum under bakken, helt på ekte. Kunsten er mystisk, litt nerdete og glitrer som bare det.

Grundtvigs kirke: Monumental kirke bygget til minne om selveste N.F.S. Grundtvig. Kirken ble designet av arkitekten Kaare Klint og ferdigstilt i 1940. Må besøkes.

LOKK FREM SMILET

Tivoli: Danske karuseller, berg-og-dal-baner og radiobiler fra 1843. Må vel strengt tatt oppleves. Eller, må ikke.. Men du skjønner..

Kødbyen: Fra kjøttindustriens gamle bygg til trendy kaféer og urban street art. Her er det noe for absolutt alle. Og da mener jeg aaaalle..

Copenhill: Løøype! Ja, du kan faktisk stå på ski midt i København! Hele året. Vill opplevelse.

SKJULTE PERLER OG LOKALE FAVORITTER

Christianhavn og husbåtene: Ta deg en liten rusletur langs kanalen. Det er muligheter for å leie robåt, men det beste er å sitte på kaia og glemme tid og sted – dansk “hygge” på sitt aller beste! Husk bakst og sterk kaffe.

Jægersborggade: Hipstergate der du kan teste vegansk is, høre gatepoesi og kanskje finne din nye favorittbutikk for rare t-skjorter.

Sjømannskirken i København: Hyggelig betjening, gode vafler og mye kjærleik.

God tur! Fortell meg gjerne om du besøkte noen av stedene; espen@folkehogskole.no

Espen Bråten Kristoffersen
Rådgiver for pedagogisk utvikling

KREVENDE FORSLAG TIL STATSBUDDSJETT

Regjeringens forslag til statsbudsjett slo ned som en bombe i folkehøgskolesektoren den 15. oktober. Etter rørende omtale av folkehøgskolene da ny lov ble vedtatt i juni, var overraskelsen stor når statsbudsjettet ble lagt fram med et forslag om at stipendandelen til elevene skulle reduseres fra 40 til 15 prosent. Begrunnelsen, ifølge uttalelser, er å spare penger til andre sektorer som helse og forsvar. Argumentasjonen er at et år på folkehøgskole kan sammenlignes med et årsstudium i høyere utdanning. Både forslag og begrunnelse er helt uforståelig. Et årsstudium gir 60 studiepoeng og kan inngå i en grad som igjen kan omgjøres til 40 prosent stipendandel. Et folkehøgskoleår gir ingen studiepoeng, og året kan heller ikke inngå i noen grad som kan omgjøres til 40 prosent stipendandel. «Innsparingen» er på 97,3 millioner for 2026, 184 millioner i helårsvirkning for 2027.

STORE KONSEKVENSER

Forslaget er ikke konsekvensutredet. Dette til tross for at regjeringens egen utrednings-instruks sier at «Formålet med utredningsinstruksen er å legge et godt grunnlag for beslutninger om statlige tiltak, som for eksempel reformer, regelendringer og investeringer. Det er viktig at statlige beslutninger er velbegrunnede og gjennomtenkte. Ufullstendig eller manglende utredning øker risikoen for at det fattes beslutninger som ikke kan gjennomføres, som gir uønskede virkninger eller som innebærer sløsing med samfunnets ressurser.»

Vi vet ikke eksakt hvilke konsekvenser forslaget vil ha, men det er logisk å tenke seg at om elevene må betale tilbake mer av lånet, vil det ramme de som vurderer å søke folkehøgskolene i framtida. Folkehøgskoleåret vil i praksis bli dyrere. En elevnedgang vil ha store konsekvenser for sektoren. Med 80 skoler i dag, har vi beregnet at en elevnedgang på 10 prosent vil føre til at 8 skoler blir lagt ned og 14 skoler står i faresonen. Reduseres elevtallet med 20 prosent vil 18 skoler bli nedlagt og 18 skoler stå i fare for å bli nedlagt. Ved 40 prosent elevnedgang, vil 53 skoler legges ned og 13 skoler stå i fare for å bli nedlagt (med forbehold). Uansett vil forslaget ha store konsekvenser for mangfoldet i sektoren, for antall skoler og for lokalmiljøer landet over.

I tillegg foreslår regjeringen ikke å prisjustere skolene, til tross for at det står i §4 i den nye folkehøgskoleloven at «skolene skal prisjusteres i tråd med kostnadsutviklingen».

BRED MOBILISERING

For å forsøke å reversere forslaget, har vi jobbet for å få alle partiene som skal forhandle til å forstå konsekvensene av forslaget. Det har vært en fryd å oppleve det store engasjementet som skolene, elevene, venner og bekjente av folkehøgskolene har vist. Lokale, regionale og sentrale politikere har fått henvendelser, telefoner, brev og e-poster. De har blitt invitert til skolene og kommet på besøk. Lokale og sentrale medier har skrevet om forslaget og hva politikerne har sagt at de vil gjøre. Mange har deltatt i debatter og innslag i både radio og TV, og vi har hatt en underskriftskampanje som nærmere 40 000 personer har underskrevet på. Det bør ikke være noen på Stortinget som ikke har fått med seg at forslaget til kutt på stipendandelen er et svært dårlig forslag.

IKKE I MÅL

Men, når dette skrives, er vi ikke i mål. Når det endelige statsbudsjettet for 2026 skal vedtas, er usikkert, men per nå står det at finanskomiteen skal debattere statsbudsjettet den 5. desember. Når dette leses håper vi at SV, Sp, Rødt og Mdg har tatt med seg forslaget om å reversere forslaget inn i forhandlingene som en høyt prioritert sak, og at vi denne uka kan lese at de har prioritert folkehøgskole-elevene.

Jeg håper at alle har brukt ukene fram til framleggelsen godt, aktivert næværende og tidligere elever og skrevet brev og innlegg om konsekvensene av forslaget. Og selv om resultatet av arbeidet vårt skulle lykkes eller mislykkes, må vi fortsette å invitere politikere til skolene våre slik at de kan lære om, og bedre forstå, hva folkehøgskole er. Vi må bidra til at «folkehøgskole» er med i samtalene der folk møtes framover. Kunnskap om skoleslaget vårt er viktig for politikerne, men også viktig for de som vurderer å søke folkehøgskole.

Utdannings- og forskningskomiteen skal etter planen debattere og vedta budsjettet den 18. desember.

Anne Tingelstad Wøien,
daglig leder i Folkehøgskolerådet

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Monica Bekkelien
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Steinar Bruun
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Anja Helene Stidahl
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Beate Aas
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Lina Hultin
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Harald Markussen
www.trondarnes.fhs.no

NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Per Ketil Berg
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Monica Cecilie Høyen
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brian Morsund
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Viggo Bjørge
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Rune Hovde
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Hanne Vilja Sagmo
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Signe Therese Strøm
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Jonatan Rask
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SANDEFJORD FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Fredrik Møller-Hansen
www.sandefjordfhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Kristine Rønning
www.seljord.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØGSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestad
www.skapmandal.no

SKJEBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Siri Thorson
www.solbakken.fhs.no

STAVANGER URBAN FOLKEHØGSKOLE STUF

4014 Stavanger
Tlf.: 93 08 62 77
Rektor: Geir Bakken
www.stufskole.no

STORD FOLKEHØGSKULE

5411 Stord
Tlf.: 40 40 17 53
Rektor: Irene Fatland
www.stordfhs.no

SUND FOLKEHØGSKULE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Eirik Stensland
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Bente Sjø
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Elin Evenrud
www.toneheim.no

TORSBUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TOTEN FOLKEHØGSKULE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Tormod Gjersvold
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKULE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Trond Lekve
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Ann-Kristin Malmquist
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Lena Andresen
www.aasane.fhs.no

DITT HEMMELIGE LIV – OM MINNER, MØTER OG FOLKEHØGSKOLEN

*«Minutter, kanskje timer
av din egen eksistens*

*som du har glemt,
men som jeg
husker.*

*Du lever et hemmelig liv
i en annens minne.»*

— *Tor Ulvén*

Gøril Fauske, som leder musikallinja ved Ringerike Folkehøgskole, ble utfordret av Eli Vullum ved Nordmøre folkehøgskole.

Jeg vil utfordre Anethe Alfsvåg på Romerike Folkehøgskole.

Jeg hørte dette diktet første gang i et 40-årslag i fjor sommer. Ordene festet seg med én gang til hverdagen min som folkehøgskolelærer.

For hva er vel et skoleår om ikke en samling av slike øyeblikk - noen glemt, andre husket, men alle en del av de hemmelige livene vi lever i hverandres minner. Et øyeblikk kan være borte for den ene, men leve videre i en annens minne. På Ringerike folkehøgskole kaller vi det «øyeblikk som varer» - små møter som former og utvikler oss - og som minner

oss om verdien av det å være til stede i øyeblikket. På Ringerike forsøker vi å samle noen av disse øyeblikkene i førjulstiden. Dette var noe min tidligere kollega Benedicte Hambro kom på, og som nå har blitt en kjær tradisjon. «Fra alle oss, til alle dere» heter det. Elevene skriver ned tre øyeblikk eller minner på et ark og leverer dem inn til meg på morgen-samlingen før julemiddagen.

Jeg samler alt - og setter det sammen til en «flyer» som deles ut under en pause i middagen. Da oppstår det mange magiske små

øyeblikk; glemt hendelser vekkes til latter og glede, både for dem som var til stede, og for dem som hører historien for første gang. Det er både vakkert og meningsfullt hvordan slike møter setter spor i oss. I rollen som lærer får vi følge elevenes reise gjennom et viktig år, og elevene får erfare voksne som ser, lytter og tror på dem når det betyr mest. På denne måten blir folkehøgskolen mer enn en skole - den blir et fellesskap av hemmelige liv og delte minner, øyeblikk som varer og følger oss videre, lenge etter at skoleåret er forbi.